

Korrupsjon etter straffeloven § 276a (1)

av Stian Eriksen

*Liten masteroppgave i rettsvitenskap
ved Universitetet i Tromsø
Det juridiske fakultet
Våren 2008*

INNHOLDSFORTEGNELSE

1.	INNLEDNING	4
1.1	Tema for oppgaven.....	4
1.2	Bakgrunn for vedtakelsen av straffeloven § 276a.....	6
1.3	Sentrale hensyn som begrunner reglene.....	8
1.4	Rettskildesituasjon	11
2	STRAFFELOVEN § 276a.....	12
2.1	Innledning.....	12
2.2	Passiv bestikkelse - straffeloven § 276a (1) litra a.....	13
2.2.1	Innledning.....	13
2.2.2	”Krever”	13
2.2.3	”Mottar”	16
2.2.4	”Aksepterer et tilbud”.....	17
2.3	Aktiv bestikkelse - straffeloven § 276a (1) litra b.....	17
2.3.1	Innledning.....	17
2.3.2	”Gir”	18
2.3.3	”Tilbyr”	18
2.4	Forsøk.....	18
2.5	”I anledning stilling, verv eller oppdrag”	19
2.5.1	Hvem kan bestikkes?.....	19
2.5.2	Sammenheng mellom fordelen og ”stilling, verv eller oppdrag”.....	19
2.6	Vilkåret ”fordel”.....	21
2.7	Vilkåret ”utilbørlig”	22
2.7.1	Innledning.....	22
2.7.2	Når er terskelen for ”utilbørlig” nådd?.....	22
2.7.3	Sentrale momenter i utilbørlighetsvurderingen.....	24
2.7.4	Må bestikkeren ha som motiv å oppnå en gjenytelse?	29
3	KRAV TIL SUBJEKTIV SKYLD	33
4	FORHOLDET TIL LOVKRAVET ETTER EMK ART. 7 OG LEGALITETSPRINSIPPET	34
4.1	Innledning.....	34
4.2	EMK art. 7.....	34
4.3	Grunnloven § 96.....	37

4.4	Har straffeloven § 276a tilstrekkelig demokratisk forankring?	39
5	VURDERINGER.....	40
6	REGISTER	42
6.1	Lovregister	42
6.2	Forarbeider	42
6.3	Domsregister	42
6.4	Konvensjoner	43
6.5	Litteraturliste	43

1. INNLEDNING

1.1 Tema for oppgaven

Tema for oppgaven er korrupsjon etter straffeloven § 276a (1). Straffeloven § 276a hjemler straff for korrupsjon og ble inntatt i straffeloven så sent som i 2003. Tidligere var reglene om straff for korrupsjon spredt rundt i diverse bestemmelser.

Korrupsjon er et fenomen som tidligere først og fremst har vært forbundet med ikke-vestlige land som ikke har kommet langt i utvikling og organisering av samfunnet. Imidlertid har det i de siste årene vært mange saker fremme i media i Norge som omhandler korrupsjon i den vestlige delen av verden. En sak fra høsten 2007 fikk en voldsom profilering. En psykolog og en psykiater ble tiltalt for korrupsjon for å ha solgt en rekke falske legeerklæringer til kriminelle. De ble domfelt både tingretten og lagmannsretten.¹ Den såkalte 'vannverksaken' er en annen sak som har fått mye oppmerksomhet. Faktum i saken var veldig omfattende, men i korte trekk gikk den ut på bestikklser til en verdi av flere titalls millioner kroner som blant annet ble brukt til å bygge opp et privat jaktparadis bestående av ni farmer i Sør-Afrika. Alle de tiltalte ble dømt i tingretten. Saken er anket til lagmannsretten. Dette er blitt betegnet som den 'mest alvorlige korrupsjonssak i Norge'.²

I 2006 ble en stor skandale rullet opp i italiensk fotball som er relativt høyt profilert selv utenfor Italias grenser. Flere lag i den øverste divisjonen, Serie A, ble beskyldt for kampfiksing. Dette ble angivelig gjort ved at lag påvirket dommere før kamper slik at de foretok avgjørelser i favør av dette laget under kamper. Dette førte til at storlaget Juventus i 2006 ble nedgradert en divisjon og startet sesongen med 17 minuspoeng. I tillegg ble laget fratatt sine siste to seriemesterskap. Videre fikk 4 andre lag i serie A minuspoeng før sesongstart. Klubber i serie B og flere enkeltpersoner tilhørende flere klubber og dommere, fikk bøtStraffer og utestengelser.³

De nevnte eksempler viser at korrupsjon er noe som foregår i flere deler av samfunnet. Det være seg innefor offentlig forvaltning, privat næringsliv og i idretten. Hvor stort problemet med

---

¹ LB-2008-28434.

² <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostlandssendingen/1.4814565> sist lest 14. oktober 2008 og <http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostlandssendingen/1.4818647> sist lest 26. november 2008.

³ <http://arkiv.nettavisen.no/Nyhet/174584/To+lag+tilbake+i+Serie+A.html> sist lest 26. november 2008, <http://www.nettavisen.no/sport/fotball/article670781.ece> sist lest 26. november og <http://no.wikipedia.org/wiki/Calciopoli> sist lest 26. november.

korrupsjon eksakt er kan ingen svare på. Jan Borgen, som er generalsekretær i Transparency International,⁴ har i intervju uttalt at vi bare ser toppen av isfjellet.⁵

Korrupsjon er derfor i aller høyeste grad et aktuelt problem som det er viktig å ha virksomme midler mot. Et viktig tiltak er derfor å ha straffebestemmelser som har preventiv effekt. Bestemmelsene om korrupsjon er inntatt i straffeloven kapittel 26 om "Bedrageri, utroskap og korrupsjon". Strl. § 276a regulerer simpel korrupsjon. Straffeloven § 276b regulerer grov korrupsjon og straffeloven § 276c er en bestemmelse mot påvirkningshandel. Bestemmelsen om påvirkningshandel har mange likhetstrekk med bestemmelsen om simpel korrupsjon i § 276a. Forskjellen er imidlertid at man ved påvirkningshandel har en mellomperson som mottar en fordel for å påvirke en person i "anledning stilling, verv eller oppdrag", jf. §§ 276a og 276c. Oppgaven er avgrenset mot grov korrupsjon og påvirkningshandel.

I det videre vil jeg betegne et korrupsjonstilfelle som et tilfelle der en part bestikker en annen. Den som bestikker er etter dette den aktive part, aktive side, aktive bestikker, bestikker eller lignende. Mottakeren av bestikkelsen vil bli omtalt som den passive part, passive side, passive bestikker, mottaker eller lignende.

Straffeloven § 276a er formulert på en slik måte at den skal omfatte mange typetilfeller. Et problem som da oppstår er hvor grensen for straffbar korrupsjon skal settes. I utgangspunktet vil det være enkelt å konkludere med at den part som overfører 1 million kroner til en dommer for å vinne saken bør straffes. Det er heller ikke vanskelig å komme til at den som gir ett barn godteri for at det skal være stille ikke bør straffes. Imidlertid er det mellom disse to ytterpunkter flere problemstillinger som oppstår når spørsmålet om straff for korrupsjon kommer opp.

Jeg vil derfor i det følgende redegjøre nærmere for innholdet i straffeloven § 276a (1) og drøfte noen problemstillinger som knytter seg til bestemmelsen. Sentrale problemstillinger er grensen mellom lovlige handlinger og korrupsjon, hva som må til for at fullbyrdelsestidspunktet er nådd, samt spørsmål om det må kreves at bestikker har motiv om å få en ytelse tilbake. I tillegg behandles bestemmelsens forhold til legalitetsprinsippet i Grunnloven § 96 og lovkravet etter Den europeiske menneskerettskonvensjon, heretter EMK, art. 7.

---

⁴ Internasjonal organisasjon etablert i 1993 med det formål å kjempe mot korrupsjon.

⁵ <http://arkiv.nettavisen.no/Nyhet/171109/-+Norge+er+mer+korrupt.html> sist lest 26. november 2008.

1.2 Bakgrunn for vedtakelsen av straffeloven § 276a

Straffeloven § 276a ble tilføyd i straffeloven ved lov 4. juli 2003 nr. 79 og trådte i kraft samtidig. Straffebestemmelsene som gjaldt før vedtakelsen av strl. § 276a oppfylte ikke alle de krav som stilles etter Criminal Law Convention on Corruption 27.I.1999, heretter Europarådskonvensjonen mot korrupsjon. Bestemmelsen ble blant annet på bakgrunn av dette innført for å oppfylle disse forpliktelsene.

Formålet med Europarådskonvensjonen mot korrupsjon er å styrke det internasjonale samarbeidet om forebygging av korrupsjon. Medlemsstatene i Europarådet har som ledd i dette forpliktet seg til å gjennomgå evalueringer av lovgivning og praksis som hvert land har vedtatt etter konvensjonen. Målsettingen er å forbedre statenes evne til å bekjempe korrupsjon ved påtrykk fra andre stater og Europarådet.⁶ Korrupsjon er ikke et fenomen som kun foregår i de enkelte land. I dagens globaliserte verden foregår det en betydelig handel over landegrensene. Internasjonal samhandling gjennom koordinert straffelovgivning og gjensidig juridisk bistand er derfor viktige skritt i kampen mot korrupsjon.⁷

Ett av flere krav etter konvensjonen er at statene etter art. 7 og 8 er forpliktet til å ha bestemmelser mot passiv og aktiv bestikkelse i privat sektor. Før vedtakelsen av strl. § 276a ble en korrupsjonshandling innenfor privat sektor ofte rammet av gjerningsbeskrivelsen i strl. § 275 om utroskap. Den passive bestikker ble straffet for utroskap og den aktive straffet for medvirkning til utroskap. Denne bestemmelsen ville derfor i noe utstrekning oppfylle art. 7 og 8. Imidlertid er det i forarbeidene antatt at personkretsen som rammes av utroskapsbestemmelsen i § 275 (1), jf. ”som han styrer med eller har tilsyn med”, var for snever i forhold til konvensjonens krav.⁸

Videre krever konvensjonens art. 2 og 3 at henholdsvis aktiv og passiv bestikkelse av offentlig tjenestemann skal være straffbart. Aktiv bestikkelse av offentlig tjenestemann ble tidligere straffet med hjemmel i strl. § 128.⁹ Det er etter § 128 et vilkår om at gjerningsmannen søker å påvirke tjenestemannen til ”uretmæssig” å foreta eller og unnlate å gjøre en handling. Offentlige tjenestemenn som mottok bestikkelser ble vanligvis straffet etter strl. §§ 112 og 113. Straffeloven § 113 (1) rammet imidlertid bare en handling eller unnlattelse som var ”pligtstridig”. Disse to

---

⁶ NOU 2002: 22 s. 15.

⁷ NOU 2002: 22 s. 10.

⁸ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 22.

⁹ NOU 2002: 22 s. 9.

vilkårene etter strl. §§ 128 og 113 ble ansett å være uforenelig med henholdsvis konvensjonens art. 2, jf. art. 4-6 og art. 3, jf. art. 4-6, som pålegger statene til ikke å ha slike vilkår. Straffeloven § 112 hadde derimot ikke et slikt krav om at handlingen eller unnlatsen må være ”pligtstridig”. Her var imidlertid strafferammen begrenset til bøter eller fengsel inntil 6 måneder. Det ble antatt at dette ikke tilfredsstilte kravet til effektive, forholdsmessige og forebyggende straffesanksjoner etter konvensjonens art. 19.¹⁰

Konvensjonen stiller i tillegg en rekke andre krav som det ble antatt at tidligere lovgivning ikke tilfredsstilte. Det er imidlertid ikke hensiktsmessig å gå inn på flere av disse kravene i denne sammenheng.

Videre var det også andre årsaker til lovendringen i 2003 enn kravene etter folkeretten. En grunn var at en del handlinger som ble ansett straffverdige falt utenfor de gjeldende straffebestemmelser. For eksempel var det i forbindelse med korrupsjonshandlinger i privat sektor alternativet ”handler mot den annens tarv” i strl. § 275 (1) som var mulig å anvende som grunnlag. Her kunne imidlertid ikke den passive bestikker straffes for utroskap dersom det ikke kunne utelukkes at han trodde disposisjonen var til fordel også for sin arbeids- eller oppdragsgiver. Det ble i tillegg uttalt at det for disse tilfeller antas å gjelde et aksessorisk medvirkningskrav som medførte at den aktive bestikker heller ikke kunne straffes i slike tilfeller.¹¹

Videre var det ubegrunnede forskjeller i strafferammen for de enkelte bestemmelser. Strafferammen for den aktive og passive bestikker i private forhold som ble straffet for utroskap og medvirkning til utroskap etter strl. §§ 275 og 276 var henholdsvis 3 og 6 års fengsel. Strafferammen for den aktive bestikker i offentlige forhold var 1 år, jf strl. § 128 (1).¹² Den passive part som ble dømt for korrupsjon etter §§ 112 og 113 risikerte henholdsvis 6 måneders og 5 års fengsel.

Det kan således hevdes at systematikken etter den gamle lovgivningen som ble anvendt ved korrupsjon var noe uoversiktlig og uheldig oppbygd. Det var bare bestikkelser av offentlige tjenestemenn som var uttrykkelig regulert og det forelå ingen generell bestemmelse som rettet seg

---

¹⁰ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 20.

¹¹ NOU 2002: 22 s. 27 og Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 33.

¹² Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 27.

mot korrupsjon i privat sektor.¹³ Videre var det forskjeller i straffbarhetsvilkår og strafferammer som ikke hadde noen klar begrunnelse.¹⁴

1.3 Sentrale hensyn som begrunner reglene

Straffebestemmelsen mot korrupsjon har dels samme og dels forskjellig begrunnelse innenfor offentlig og privat sektor.

Innenfor den offentlige forvaltningen finnes mange regler som stiller krav til saklighet til all forvaltningsvirksomhet. Blant annet skal det ved beslutningen av et enkeltvedtak ikke tas utenforliggende hensyn eller baseres på vilkårlighet.¹⁵ Begrunnelsen for disse reglene er at det skal foretas *rettferdige og riktige avgjørelser* på bakgrunn av relevante momenter i den aktuelle saken.¹⁶ Dette begrunner også at korrupsjon er straffbart i offentlige forhold. Bestikkelser kan påvirke resultatet av en beslutning. Dermed oppstår uriktige og urettferdige avgjørelser. Enkelt personer, bedrifter og andre grupper vil for eksempel kunne oppnå noe de ikke har krav på. Videre kan det bli gitt tillatelser og inngått kontrakter som av samfunnsmessige hensyn eller andre årsaker ikke burde vært gitt eller inngått. En avgjørelse skal tas på bakgrunn av føringer som lovgiver har gitt gjennom demokratiske prosesser. I et korrupsjonstilfelle vil imidlertid penger og andre ytelser i større grad styre resultatet av en avgjørelse.

Et annet hensyn som begrunner at korrupsjon er straffbart i offentlige forhold er at uavhengig av om bestikkelser påvirker resultatet av en avgjørelse vil det utad kunne bli oppfattet som at det blir gjort feilaktige avgjørelser. Dette vil kunne ødelegge folks *tillit* til forvaltningens upartiskhet og integritet. Denne tilliten til den offentlige virksomhet er en forutsetning for et stabilt demokrati og en fungerende offentlig administrasjon. Dersom befolkningen ikke har tillit til offentlige institusjoner begrenses disse institusjoners mulighet for å styre etter lovpålagte retningslinjer.¹⁷

På samme måte er det viktig at tilliten til det private nærings- og organisasjonsliv opprettholdes.¹⁸ Korrupsjon vil svekke denne tilliten eksempelvis fordi en aktør vil kunne være tilbakeholden med å gjøre forretninger med en som bestikker eller lar seg bestikke. Det kan hevdes at en aktør som er med på korrupsjon vil være mindre til å stole på. En vet at han er tilbøyelig til å la seg bestikke og

---

¹³ NOU 2002: 22 s. 9.

¹⁴ Innst.O.nr.105 (2002-2003) punkt 5.

¹⁵ Eckhoff, Torstein og Eivind Smith *Forvaltningsrett* 7. utg. Oslo 2003 s. 350 og 362.

¹⁶ NOU 2002: 22 s. 30.

¹⁷ Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 38.

det kan ikke utelukkes at han gjennom bestikkelser lar seg påvirke til å foreta handlinger som er i strid med en motparts interesser.

Hensynet til *konkurransen i det frie markedet* er et hensyn som taler sterkt for at korrupsjon bør være straffesanksjonert. Dette gjelder ikke bare i offentlig sektor, men i aller høyeste grad også i privat sektor. Dersom en bestikkelse fører til at en kvalitetsmessig og mer kostbar kontrakt blir inngått fremfor en annen kvalitativt bedre og billigere kontrakt kan dette hemme konkurransen. Dette kan være ødeleggende, ikke bare for andre næringsdrivende, men også for forbrukere som må betale mer for varer og tjenester.¹⁹ Således hemmer korrupsjon en *effektiv ressursutnyttelse* og kan forhindre økt velstand og økonomisk vekst.²⁰

På den annen side er *relasjonsbygging* og markedsføring både viktig og vanlig i den private forretningsverdenen. Dette foregår ofte gjennom representasjon ved forretningslunsjer og middager. Det samme gjelder invitasjoner til idrettsarrangementer, konserter og andre lignende begivenheter, samt forretningsreiser. Dette skjer ofte i tilknytning til lansering av nye produkter eller annen generell markedsføring.²¹ På denne måten knyttes kontakter nærmere, forretningssamarbeidet forsterkes og produkter markedsføres bedre. Dette kan bidra til at produkter blir kvalitativt bedre, konkurransen bedres og produktene billigere. Et forbud mot dette gjennom en straffebestemmelse vil dermed kunne øke markedsføringskostnadene, fordi produkter må markedsføres på andre måter. Dette kan igjen medføre prisstigning på produkter og føre til lavere kvalitet på produkter.

Det kan også innenfor offentlig sektor hevdes at ikke alle fordeler som for eksempel en offentlig ansatt mottar vil ha en negativ effekt. I visse tilfeller vil eksempelvis en middag kunne føre til at en ny aktør får større mulighet til å bli vurdert i en beslutningsprosess. Den nye aktøren får mulighet til å presentere seg og informere mer om sitt produkt. Videre vil parten fra det offentlige kunne redegjøre for og klargjøre det offentliges behov. Dette kan gi både den nye aktøren og andre mulighet til å skreddersy sine produkter i større grad etter det faktiske behovet. Dermed oppnås flere tilbydere til det offentlige, konkurransen vil kunne styrkes og produktene vil kunne bedres i kvalitet og bli billigere. På den annen side vil det kunne anføres at ved inngåelse av slike avtaler er

---

¹⁸ Dalseide, Nils *Koreferat til emnet: Besticning, mutbrott och korrupsion – var skall gränsen gå?* 2008 punkt 3.1.2.

¹⁹ NOU 2002: 22 s. 30.

²⁰ Rt. 2001 s. 227 (s. 230).

²¹ Oldenstam, Robin ”Bestikkelse (mutor) og korrupsion – hvor skal grensen gå?” *Det 38. nordiske Juristmøde* København 2008 s. 429-430

dette noe som offentlige instanser av eget initiativ bør oppnå gjennom undersøkelse og vurdering. Imidlertid forekommer det ofte at offentlige instanser har knapt med tid og ressurser. Dette kan medføre at det i praksis er vanskelig å vurdere alle forhold i en slik prosess. Initiativ fra private aktører i form av middager, lunsjer eller andre arrangementer kan derfor i en viss utstrekning kompensere for dette.

Et annet hensyn som taler for at korrupsjon bør være straffbart er hensynet til *lojalitet i arbeids- og oppdragsforhold*. Slike forhold innenfor offentlig virksomhet, det private næringsliv og i andre lignende tillitsforhold gir plikter om å opptre lojalt overfor sin prinsipal.²² Dersom en arbeids- eller oppdragstaker mottar bestikklser vil dette som regel være illojalt. Bestikklser kan for eksempel medføre at en bedrift blir påført tap fordi en kvalitativt dårligere kontraktspart blir valgt foran en annen. Bedrifters og offentlige virksomheters omdømme og tillit kan dermed svekkes.²³ Imidlertid behøver ikke lojalitetsbrudd av en ansatt i alle tilfeller være skadelig for en bedrift eller offentlig instans han jobber i. Dersom han lar seg bestikke til å gjøre ferdig et pågående oppdrag raskere vil det kunne gjøre virksomheten mer effektiv.²⁴ Imidlertid er dette like fullt et lojalitetsbrudd, særlig hvis det foregår i det skjulte. Dersom dette kommer frem i offentlighetens lys er det dessuten fare for tap av omdømme eller tillit.

Korrupsjon vil ofte gi '*gjødsel*' til andre forbrytelser.²⁵ Eksempler på dette vil kunne være utpresning og trusler.²⁶ Personer som er innblandet i korrupsjon vil kunne gjøre seg utsatt for press. For eksempel vil en tjenestemann som ikke yter gjengjeld for en bestikkelse kunne bli presset til å yte gjengjeld.²⁷ Videre kan tidligere bestikklser bli brukt som pressmiddel for eksempel gjennom trussel om offentliggjøring for å oppnå flere gjenytelser. Forbud mot korrupsjon vil således også kunne motvirke kriminalitet utover korrupsjonshandlinger.

Kort og godt er korrupsjon i de aller fleste tilfeller ødeleggende for et sivilisert og rettfærdig samfunn der alle stiller med mest mulig like muligheter. Det er derfor viktig med straffebestemmelser som er effektive i kampen mot korrupsjon.

---

²² Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 37.

²³ NOU 2002: 22 s. 30.

²⁴ Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 38.

²⁵ Se LB-2007-177805.

²⁶ Rt. 2001 s. 227 (s. 230).

²⁷ NOU 2002: 22 s. 30.

1.4 Rettskildesituasjon

Bestemmelsen om korrupsjon er en relativt ny bestemmelse. Med den nye bestemmelsen har det skjedd en del nykriminalisering. Dette innebærer at tidligere rettspraksis vil ha mindre betydning ved tolkningen av bestemmelsen. Det foreligger per dags dato ingen Høyesterettsdommer som berører tolkningen av strl. § 276a (1). Dette medfører at tolkningen av bestemmelsen i stor grad må bygges på uttalelser i forarbeider og i tillegg de reelle hensyn som begrunner bestemmelsen. Det foreligger en del underrettspraksis på dette området. Slike dommer kan brukes som støttemoment for et standpunkt.²⁸ Disse dommene tar i liten grad opp prinsipielle spørsmål vedrørende tolkningen av § 276a slik at disse dommene har mindre betydning ved tolkningen av bestemmelsen. En av de viktigste årsakene til vedtakelsen av straffeloven § 276a er at bestemmelsen skal oppfylle kravene som stilles i Europarådskonvensjonen mot korrupsjon fra 1999 som Norge har ratifisert. Dette kan innebære at de aktuelle konvensjoner og utenlandsk rett på samme område vil ha større vekt som støttemomenter i tolkningen av bestemmelsen.

---

²⁸ Nygaard, Nils *Rettsgrunnlag og standpunkt 2*. utg. Bergen 2004 s. 110.

2 STRAFFELOVEN § 276a

2.1 Innledning

Straffeloven § 276a bestemmer hva som er straffbar korrupsjon.

§ 276a (1)

”For korrupsjon straffes den som

- a) for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag, eller
- b) gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag.”

Det følger av første ledd at ”den som” oppfyller enten litra a eller litra b kan straffes for korrupsjon. Ordlyden forstås i første rekke slik at det er fysiske personer som kan straffes. Juridiske personer kan imidlertid også straffes, jf. strl. § 48a.²⁹

Første ledd litra a gjelder passiv korrupsjon, altså den som er mottaker av en bestikkelse. Litra b regulerer den som yter bestikkelse, det vil si aktiv korrupsjon. Straffbar korrupsjon foreligger når litra a eller b er oppfylt og de alminnelige vilkår for straff foreligger. Bestikkeren og mottakeren vurderes hver for seg. Den aktive bestikker kan straffes selv om vilkårene for den passive mottaker ikke er oppfylt. Et eksempel kan være at den aktive bestikker fremsetter et tilbud om en utilbørlig fordel som den passive mottaker ikke aksepterer. Omvendt gjelder tilsvarende.³⁰ Videre følger det av strl § 276a (2) at bestikkelser overfor personer i utlandet også er omfattet. Tredje ledd angir strafferamme på 3 år og bestemmer at medvirkning også er omfattet. Disse to siste leddene går jeg ikke videre inn på.

Siste del i både litra a og b er formulert med vilkårene ”utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag”. Disse vilkår anser jeg for å ha felles, eller i det minste tilnærmet samme betydning. Jeg vil derfor behandle disse vilkårene i en samlet analyse. Første del av litra a og b har derimot henholdsvis tre og to alternative vilkår med forskjellig betydning. Jeg finner det derfor hensiktsmessig å behandle disse separat. Jeg starter med de sistnevnte vilkår i henholdsvis litra a og litra b.

---

²⁹ Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 2. utg. Oslo 2006 s. 103.

³⁰ Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 2. utg. Oslo 2006 s. 91.

2.2 Passiv bestikkelse - straffeloven § 276a (1) litra a

2.2.1 Innledning

Den passive bestikker er som tidligere nevnt den som mottar eller får overlevert til seg en bestikkelse. Første vilkår i bestemmelsen er ”for seg eller andre”. Dette indikerer hvem den passive part kan motta en bestikkelse på vegne av, og det må sees i sammenheng med ”noen” i litra b. Dette er enten mottakeren selv eller ”andre”. Gjennom alternativet ”andre” behøver ikke bestikkelsen komme den passive part til gode. Eksempelvis kan bestikkelsen settes inn på et aksjeselskaps konto eller overføres til en slektning av den passive bestikker.³¹

Straffeloven § 276a (1) litra a har tre alternative handlemåter for at det skal kunne anses for å være korrupsjon. Et av de tre alternative vilkår ”krever”, ”mottar” eller ”aksepterer et tilbud” må være oppfylt for at straff skal bli aktuelt.

2.2.2 ”Krever”

Med ”krever” forstås etter ordlyden i første rekke at den passive bestikker setter frem et krav om en bestikkelse for å utføre en handling eller å unnlate å utføre en handling i anledning ”stilling, verv eller oppdrag”.³² Av forarbeidene fremgår det at ”krever” først og fremst sikter mot å fange opp den passive bestikker som presser til seg fordeler gjennom ”stilling, verv eller oppdrag”. Det er tilstrekkelig med en forsiktig anmodning om en bestikkelse som for eksempel ved overlevering av en faktura som er utformet slik at det oppfattes som en oppfordring om å betale.³³

En problemstilling er når ”krever” er oppfylt slikt at det foreligger en fullbyrdet forbrytelse når de øvrige vilkår for dette er oppfylt. Etter ordlyden må kravet først og fremst anses fremsatt når det er meddelt ovenfor den aktive part og han har oppfattet det. Dette kan eksempelvis være ved en direkte muntlig meddelelse eller brev som den passive part har mottatt og lest.

Imidlertid kan det hevdes at vilkåret ”krever” er oppfylt allerede når den passive part har sendt eller overlevert kravet, men før det er kommet til den aktive parts kunnskap. Med dette menes at kravet må være kommet til mottakers bevissthet.

---

³¹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

³² Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 379-380.

³³ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 56 og Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 2. utg. Oslo 2006 s. 100.

Ordlyden i strl. § 276a (1) litra a åpner for at vilkåret er oppfylt allerede ved avsendelse. På den annen side trekker ordlyden litt mer i retning av at vilkåret er oppfylt først når det er kommet til den passive parts kunnskap. Det vil være mer nærliggende å tale om et krav først når mottaker vet om det.³⁴

Spørsmålet ser ikke ut til å være vurdert i rettspraksis, verken etter strl. § 276a eller andre bestemmelser som regulerer straff for korrupsjon.³⁵

I NOU 2002: 22 s. 38 er det uttalt at fullbyrdelse foreligger når kravet er sendt eller overlevert, uten at den passive part har fått kunnskap om kravet. Dette standpunktet er imidlertid ikke begrunnet noe ytterligere. I motsetning til denne uttalelsen følger det av proposisjonen at fullbyrdelse under normale omstendigheter foreligger når kravet er kommet til adressatens kunnskap. Dette kan skje ved at mottaker har lest et brev der kravet fremgår, eller at den aktive part har forelagt kravet for han. Dette begrunnes i at det er i samsvar med det som er lagt til grunn for lignende formuleringer i strl. §§ 111 (1), 112 og 405b.³⁶ I innstillingen fra justiskomiteen er dette spørsmålet ikke behandlet.³⁷ Når departementet i proposisjonen tar et så klart standpunkt taler forarbeidene for at den passive part må ha fått kunnskap om kravet før fullbyrdelse foreligger. Dette begrunnes i at uttalelsen i proposisjonen ligger nærmere lovvedtaket enn uttalelsen til straffelovrådet og i tillegg at straffelovrådets standpunkt ikke er nærmere begrunnet.

Alminnelige avtalerettslige regler kan støtte opp om at det er når kravet kommer til adressatens kunnskap som er det avgjørende skjæringstidspunktet. Etter avtaleloven § 7 kan et tilbud og et svar på et tilbud tilbakekalles frem til mottaker har fått kunnskap om tilbudet. Systemhensyn taler for at ”krever” ikke er oppfylt før den aktive part har fått kunnskap om kravet.

Denne avtaleregelen er imidlertid begrunnet i forholdet mellom avgiver og mottaker. Dette kan ikke gjelde tilsvarende i korrupsjonstilfeller. Det sentrale for vurderingen her er om de hensyn som begrunner korrupsjonsbestemmelsen er tilsidesatt. Allerede ved avgivelse av et krav oppstår det en fare for at kravet blir oppdaget og gjort kjent. Dersom det er personer innenfor offentlig sektor som krever en bestikkelse kan dette skade publikums tillit til det offentlige. Det samme må gjelde i

---

³⁴ Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 2. utg. Oslo 2006 s. 94 og Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 395.

³⁵ Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 393-396.

³⁶ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 56.

³⁷ Innst.O.nr.105 (2002-2003).

privat virksomhet. Bedrifter og organisasjoners omdømme og tillit vil kunne svekkes hvis et slikt krav blir kjent selv om det viser seg at mottakeren ikke hadde oppfattet det.³⁸ Dette taler for at vilkåret ”krever” er oppfylt når den passive part har gjort det som må til for at kravet skal nå frem til mottakeren. For eksempel vil dette kunne være når kravet er havnet i postkassen, eller når en mail er sendt.³⁹

På den annen side vil straff for forsøk kunne ivareta tillitshensynet hvis ”krever” innebærer at mottaker må ha fått kunnskap om kravet. Den passive part kan da som utgangspunkt dømmes for forsøk på korrupsjon etter strl. § 49 når kravet er avsendt, men ikke kommet til kunnskap. I tillegg kan den angrende passive part, som klarer og forhindrer at den aktive part får kunnskap om kravet, kunne bli straffri på grunn av tilbaketreden fra forsøk etter strl. § 50. Dersom ”krever” er oppfylt ved avsendelse vil muligheten for slik tilbaketreden i praksis nærmest ikke eksistere. Hensynet til at denne systematikken, som straffeloven har lagt opp til, taler derfor i noe grad for at kravet må være kommet til kunnskap. Derimot vil tillitshensynet svekke dette argumentet. Den passive part har gjennom aktive handlinger vist at han er tilbøyelig til å la seg bestikke. Dette stiller seg noe annerledes i forhold til for eksempel tilbaketreden fra forsøk på tyveri. Tilliten til denne gjerningsmannen er nødvendigvis ikke like viktig som tilliten til den offentlige instansen som skal fatte avgjørelser om viktige rettigheter og plikter for borgere, eller den bedrift som skal være en forutsigbar samarbeidspartner.

Et moment som trekker i samme retning er at alternativet ”krever” som regel vil være anvendelig der det er en ansatt i det offentlige eller i en bedrift som fremsetter kravet. Det er etter min mening særdeles kritikkverdig når slike personer foretar seg slike handlinger. Disse må betraktes som profesjonelle og det bør stilles høye krav til bevissthet i forhold til korrupsjon og tilsier at fullbyrdelse skjer ved avsendelse.

Imidlertid kan det hevdes, når det ikke ser ut til å foreligge rettspraksis som berører dette spørsmålet, at det er i svært få tilfeller straffri tilbaketreden er aktuelt. Dette tilsier at tillitshensynet ivaretas i de aller fleste tilfeller, og taler for at ”krever” først er oppfylt når kravet er kommet den passive part til kunnskap.

---

³⁸ Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 395-396.

³⁹ Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 396.

Konklusjonen er at vilkåret ”krever” er oppfylt først når kravet er kommet til adressatens kunnskap.

2.2.3 ”Mottar”

En naturlig forståelse av ”mottar” vil være at en bestikkelse blir overlevert til mottaker.

Forarbeidene uttaler at vilkåret normalt er oppfylt når fordelten er kommet til mottakers besittelse.⁴⁰

Allerede her ser en at faren for at tilliten både i offentlig og privat sektor settes i fare dersom det blir allment kjent at noen har mottatt en bestikkelse. Imidlertid bør det foretas en konkret vurdering i hver enkelt sak. Dette bør spesielt gjelde i de tilfeller mottaker har forholdt seg helt passiv, for eksempel der han helt uoppfordret får en fordel tilsendt i posten. Av forarbeidene fremgår det at dersom det er grunn til å tro at mottaker har til hensikt å overlevere eller informere om bestikkelsen til arbeidsgiver bør det kunne gå en viss tid før vilkåret anses oppfylt.⁴¹ Mottaker må få tid til å få ’summet seg’, og finne ut hvordan han på en ordentlig måte kan få ryddet opp i situasjonen.

Thrap-Meyer nyanserer det litt mer og hevder det bør kreves at mottaker på en eller annen måte har akseptert ytelsen. Mottaker bør ikke kunne anses å ha oppfylt gjerningsbeskrivelsen før hans opptreden tilkjenner at han ”mottar” ytelsen. I tilfeller der bestikker forsøker å overlevere, men mottaker avviser bestikkelsen med en gang, er vilkåret klart ikke oppfylt for den passive part. Det samme må antakelig resultatet bli der den passive part straks tilbakeleverer bestikkelsen. ’Straks’ bør nok innebære at mottaker må ha anledning til å undersøke hva han har mottatt. Dette kan eksempelvis være å fjerne emballasje.⁴² Dersom en bestikkelse er tilsendt i posten, og mottaker ikke innen en viss tid foretar seg noe bør det kunne anses som en stilltiende aksept. Som sagt kan det tenkes at det sentrale hensyn om omverdenens tillit settes i fare allerede når mottaker har fått besittelsen. Imidlertid er det lite som tyder på at en med stor grad av sikkerhet kan fastslå at mottaker vil stå i fare for å bli påvirket i sine avgjørelser, enten det er innenfor det offentlige eller det private, før bestikkelsen kan anses akseptert. I tillegg vil tap av eventuell tillit rettes opp dersom mottaker raskt foretar seg noe som vil tydeliggjøre at bestikkelsen ikke aksepteres. Dette forutsetter imidlertid at bestikkelsen ikke er kjent for omverdenen. Avvisningen må være mottakers egne fri vilje og ikke motivert av for eksempel en førsteside i VG som belyser saken.

---

⁴⁰ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

⁴¹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

⁴² Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 369 og 374.

2.2.4 ”Aksepterer et tilbud”

Også den som ”aksepterer et tilbud” om en fordel kan straffes for korrupsjon. Dette innebærer at det først må foreligge et tilbud som må aksepteres. Tilbudet kan for eksempel være et tilbud om fremtidige overføringer av penger. Et spørsmål er hva som kreves for å at det foreligger en aksept. Dersom det etter avtalerettens regler foreligger en aksept, må det være tilstrekkelig. En avtalerettslig aksept krever at utsagnet er dispositivt. Det må være klart, endelig og uttømmende. I tillegg må utsagnet dekke tilbudet og være kommet frem innen akseptfristen.⁴³ Et eksempel kan være at den passive sender et brev til bestikkeren der det uttrykkelig fremgår at tilbudet om et bestemt beløp penger aksepteres.

Forarbeidene til strl. § 276a uttaler at aksepten også kan skje ved passivitet eller ved konkludent adferd.⁴⁴ Av dette kan det sluttet at avgjørende for om det foreligger en aksept av tilbud etter strl. 276a er om det foreligger en adferd fra den passive parts side som gir et klart uttrykk for at tilbudet godtas. Et eksempel vil kunne være at det har kommet et tilbud som mottaker har latt ligge i lengre tid uten å foreta seg noe. Imidlertid bør det vurderes konkret. Som ved ”mottak” av en fordel, bør også her være avgjørende for å anse gjerningsbeskrivelsen fullbyrdet at den passive part gjennom sin opptreden, enten ved aktivitet eller passivitet, tilkjennegir at han aksepterer tilbudet om en fordel. Av forarbeidene fremgår det at det som hovedregel bør kreves at aksepten er kommet frem til den annen part, men likevel bør dette vurderes konkret.⁴⁵ Det bør ikke kreves at aksepten kommer til bestikkerens kunnskap. Allerede ved det tidspunkt mottaker bestemmer seg for å akseptere et tilbud er det fare for at hans avgjørelser påvirkes. Dersom det blir kjent at en slik aksept er avgitt vil det i tillegg i betydelig grad kunne svekke tilliten fra omverdenen.

2.3 Aktiv bestikkelse - straffeloven § 276a (1) litra b

2.3.1 Innledning

Etter strl. § 276 (1) litra b straffes den som ”gir eller tilbyr noen”. ”Noen” viser tilbake til ”for seg eller andre” etter (1) litra a. Vilkåret er som jeg har vært inne på oppfylt selv om bestikkelsen gis til noen andre enn den passive bestikker, forutsatt at det skjer i sammenheng med ”stilling, verv eller oppdrag”.

---

⁴³ Hov, *Jo Avtaleslutning og ugyldighet* 3. utg. Oslo 2002 s.106.

⁴⁴ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

⁴⁵ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

2.3.2 "Gir"

Vilkåret "gir" er motstykket til "mottar" etter litra b.⁴⁶ Ordlyden forstås slik at vilkåret er oppfylt når mottaker har fått fordelen i sin besittelse. Dette er i tråd med uttalelser i forarbeidene.⁴⁷ Forutsatt at det på forhånd ikke foreligger et tilbud om en bestikkelse, er det først når en bestikkelse er kommet til den passive parts besittelse at hensynet til at beslutningsprosessen skal foregå saklig settes i fare. Som nevnt ovenfor må den passive part akseptere fordelen før vilkåret "mottar" kan anses oppfylt. I den forbindelse kan det stilles spørsmål om mottaker, etter å ha fått besittelsen, må akseptere fordelen før den aktive bestikker kan anses å oppfylle vilkåret "gir". Når den passive part har fått besittelsen har den aktive bestikker fullført sin handling. Det er da stor fare for at beslutninger påvirkes hvis den passive part aksepterer fordelen med det samme. Etter dette er det tilstrekkelig at mottaker har fått fordelen i sin besittelse for at vilkåret "gir" er oppfylt.

2.3.3 "Tilbyr"

Vilkåret "tilbyr" forstås som at den som fremsetter et tilbud om en bestikkelse kan straffes. Av forarbeidene fremkommer det at bestemmelsen kommer til anvendelse der den aktive bestikker tilbyr noen en fordel for å opptre på en bestemt måte. I tillegg rammes tilfellet der tilbudet om bestikkelsen er en gjenytelse for en handling eller unnlattelse av en handling som allerede har skjedd. Videre åpnes det for straff for tilbud som er fremsatt uten at det kan bevises at det er stilt noe vilkår om at det skal ytes noe tilbake.⁴⁸ Fullbyrdingstidspunktet for dette vilkåret er normalt når tilbudet har kommet til mottakers kunnskap.⁴⁹ Fordelen egner seg ikke til å påvirke den passive part før den passive part vet om tilbudet. Imidlertid kan det ikke kreves at mottakeren må akseptere tilbudet.

2.4 Forsøk

Forsøk på korrupsjon reguleres som nevnt av strl. § 49. Det må vurderes konkret i hvert tilfelle om en handling kan anses å oppfylle vilkårene i bestemmelsen slik at det foreligger et forsøk på en fullbyrdet korrupsjonsforbrytelse.

For eksempel kan det foreligge et straffbart forsøk når den passive part "krever" en fordel ved å sende et krav som ikke kommer den aktive part til kunnskap. Forsøksstraff vil også kunne være aktuelt for alternativene "krever", "mottar" og "aksepterer et tilbud" når den passive part har gjort

---

⁴⁶ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

⁴⁷ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

⁴⁸ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

⁴⁹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

en del praktiske forberedelser. For eksempel kan dette være å engasjere medhjelpere og tilrettelegging av hemmelige kontoer i utlandet som fordelen skal settes inn på. Straff for forsøk på korrupsjon vil på samme måte være aktuelt for den aktive part. Den aktive part som for eksempel har prøvd å overlevere en fordel eller et tilbud om en fordel, eller har foretatt andre handlinger, som medfører at vilkårene i strl. § 49 er oppfylt, kan straffes.

Imidlertid må det som nevnt foretas en konkret vurdering der også grensen nedad mot straffri forberedelse må vurderes. Jeg finner det imidlertid ikke hensiktsmessig å behandle forsøk nærmere i denne oppgaven.

2.5 ”I anledning stilling, verv eller oppdrag”

2.5.1 Hvem kan bestikkes?

Det følger av begge alternativer i § 276a (1) at det er i anledning den passive bestikkers ”stilling, verv eller oppdrag” straffbar korrupsjon kan skje.

”Stilling” er ment å omfatte alle typer av arbeids- og tjenesteforhold innenfor privat og offentlig sektor.⁵⁰ Dette innebærer en nykriminalisering i offentlige forhold i forhold til strl. § 128 og de opphevede bestemmelsene i strl. §§ 112 og 113. Det er ikke bare offentlige tjenestemenn som omfattes. Andre ansatte innefor det offentlige kan nå også straffes for korrupsjon. Alternativet ”verv” innbefatter politiske verv, styreverv og andre verv som for eksempel tillitsvalgte i foreninger og organisasjoner. Dommere, meddommere, lagrettemedlemmer og voldgiftsdommere vil også falle inn under ”verv”.⁵¹ Med ”oppdrag” menes alle kortvarige oppdragsforhold, eksempelvis advokat, konsulent, eiendomsmegler og til og med dommere til idrettsarrangement.⁵²

2.5.2 Sammenheng mellom fordelen og ”stilling, verv eller oppdrag”

Både for den aktive og passive part er det bare bestikkelser som er gitt ”i anledning” av stilling, verv eller oppdrag som kan straffes. En naturlig forståelse av ordlyden tilsier at det bare er fordeler som gis eller oppnås gjennom mottakers stilling, verv eller oppdrag. Det må være en årsakssammenheng mellom fordelen og for eksempel stillingen. Ordlyden tolkes dit hen at

---

⁵⁰ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54 og Andenæs, Johs. ved Kjell V. Andorsen *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene* 1. utg. Harstad 2008 s. 421.

⁵¹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 53-54.

⁵² Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 53-54.

stillingen må være en nødvendig betingelse for fordeler som gis eller oppnås. Bestemmelsen får dermed ikke anvendelse på fordeler som oppnås på annen måte.

Forarbeidene gir støtte til dette ved at det er uttalt at det må være sammenheng mellom fordelene og stillingen, vervet eller oppdraget. Fordeler som oppnås som privatperson er ikke omfattet.⁵³ I en dom som gjaldt spørsmålet om straff for korrupsjon der den passive part mottok en reise til VM i skiskyting hevdet tiltalte at reisen kun skjedde som privat rekreasjon. Det ble imidlertid i dommen uttalt at tiltalte kun hadde et forretningsmessig forhold til den aktive bestikker. Tiltalte visste at det var den aktive part som betalte reisen. Dessuten hadde han ingen tilknytning til noen i den aktives firma slik at han ikke hadde noen grunn til å tro at han ble invitert med på reisen av private årsaker. Reisen ble derfor ansett gitt ”i anledning” hans stilling.⁵⁴ Fordeler som har sammenheng med en stilling vil egne seg til å påvirke den passive mottaker i hans virksomhet i stillingen. Dette gjelder både i privat og offentlig sektor. I offentlig sektor vil saklighetskravet dermed kunne krenkes og i privat sektor vil særlig den frie konkurranse kunne bli skadelidende. Videre vil fordeler som relateres til en stilling være ødeleggende for tilliten.

Fordeler fra egen arbeids- eller oppdragsgiver i form av eksempelvis bonuser og fallskjermer rammes ikke av bestemmelsen.⁵⁵ Slike fordeler kan nok påvirke mottaker til å yte en ekstra arbeidsinnsats. Imidlertid er ikke fallskjermer egnet til å påvirke sakligheten i mottakers beslutningsprosesser som korrupsjonsbestemmelsen skal beskytte. Dermed skades heller ikke konkurransen i markedet. Et eksempel kan være at en arbeidstaker skal inngå en kontrakt med en av to aktører. En stor bonus fra egen arbeidsgiver ved overskudd i bedriften vil som utgangspunkt ikke ha betydning for dette valget. Omverdenen vil i tillegg som utgangspunkt ha tillit til at beslutningstakeren foretar saklige avgjørelser i en slik prosess og tilliten til den respektive bedrift består.

Av forarbeidene fremgår det at en fordel normalt vil fremstå som en motytelse for noe den passive part skal gjøre eller unnlate å gjøre i forbindelse med stilling, verv eller oppdrag. Det samme gjelder for noe som den passive bestikker allerede har gjort eller unnlatt å gjøre.⁵⁶ I tilfeller der dette bevises er vilkåret ”i anledning” oppfylt.

---

⁵³ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

⁵⁴ TOSLO-2008-32091. Se også TRANA-2007-31824 s. 18.

⁵⁵ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

Imidlertid kreves det ikke at bestikkelsen knyttes til noen bestemt handling eller unnløstelse av handling i forbindelse med utøvelse av stillingen, vervet eller oppdraget. Et slikt tilfelle er etter forarbeidene omfattet så lenge det har tilknytning til stilling, verv eller oppdrag.⁵⁷ En tingrettsdom gir støtte til dette. Det var her spørsmål om korrupsjonsstraff for en eiendomssjef ved Ullevål Universitetssykehus som blant annet hadde mottatt to reiser. Leverandørene som betalte reisene hadde fått oppdrag fra Ullevål Universitetssykehus. Det ble imidlertid ikke funnet bevist at disse oppdragene var motytelser for reisene. Eiendomssjefen ble likevel funnet skyldig for mottakelse av bestikkelse i form av disse reisene.⁵⁸ Et sentralt hensyn som begrunner dette vil kunne være hensynet til omverdenens tillit. Dersom folk har innsikt i at en person innenfor det offentlige mottar fordeler fra eksempelvis en privatperson vil tilliten til at uriktige tjenestehandlinger ikke skjer mer eller mindre falle bort. Tillitshensynet er ikke like sterkt innenfor privat virksomhet, men gjør seg der også gjeldende i noen grad. Et annet hensyn som taler for at slike tilfeller er straffbare er at det stilles mindre krav til bevis. Det trenger ikke bevises at bestikkelsen har resultert i konkrete handlinger eller unnløstelser. Dermed unngås det at fordeler som for eksempel er av stor verdi og i stor grad egner seg til å påvirke beslutningstakere i offentlig og privat sektor blir straffrie. Dersom slike disposisjoner får mulighet til å pågå i stor skala vil konkurransen i markedet hemmes, varer blir dyrere og vi oppnår dårligere ressursutnyttelse. Offentlig sektor vil fullstendig tape tillit. Det kan tenkes at folk i større grad vil ta saken i egne hender gjennom flere bestikkelser og andre straffbare handlinger. Dermed vanskeliggjøres den offentlige kontroll og de som har midler til å bestikke vil i større grad vinne frem.

2.6 Vilkaaret ”fordel”

En naturlig forståelse av ”fordel” vil være å oppnå et gode eller en berikelse. Det følger av forarbeidene og praksis at fordelen ikke trenger å ha økonomisk verdi. Fordelsbegrepet vil for eksempel også kunne omfatte seksuelle tjenester, opptak av ens barn på privatskole, medlemskap i en klubb med mer. Alt den passive bestikker kan se seg tjent med, eller kan dra nytte av vil være en ”fordel”.⁵⁹ Det er grunn til å tro at alle ytelser som mottaker kan se seg tjent med kan påvirke hans avgjørelser i beslutninger han foretar og uttalelsen i forarbeidene er således i samsvar med de legislative hensyn bak strl. § 276a.

---

⁵⁶ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

⁵⁷ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

⁵⁸ TOSLO-2005-134006.

⁵⁹ LH-2007-158006 og Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

Her kan det imidlertid stilles spørsmål om ytelser som mottaker ikke ser noe nytte i kan anses som en "fordel". Et eksempel kan være medlemskap i en klubb som mottaker ikke har noen interesse i eller ser nytte av eller vin til en avholdsmann.⁶⁰ Uttalelsen i forarbeidene kan tale for at det bare er i tilfeller der mottakeren selv ser nytten i den som kan omfattes.⁶¹ Hensynet til at beslutningsprosesser skal foregå på en saklig måte strekker seg etter min mening ikke lenger enn til at det avgjørende er om mottaker ser seg tjent med ytelsen. Den som mottar noe han ikke ser nytte i vil som regel ikke stå i stor fare for å bli påvirket i betydelig grad. Imidlertid vil hensynet til tillit tilsa at ytelser som utad fremstår som nyttig for mottaker må betraktes som en "fordel". Dersom det avgjørende er at mottaker må se nytte i en ytelse tilsier det at det vil bli vanskeligere domfelle da det kreves mer av bevisene. Etter dette mener jeg at ytelser som utad fremstår som nyttig også må kunne betraktes som en "fordel" og det er en derfor en objektiv vurdering som er avgjørende.

2.7 Vilkåret "utilbørlig"

2.7.1 Innledning

Grunnvilkåret i bestemmelsen er at det må foreligge en fordel som er "utilbørlig". "Utilbørlig" er tatt med i bestemmelsen for å avgrense bestemmelsens rekkevidde. Med dette menes at ikke alle fordeler som gis i "anledning stilling, verv eller oppdrag" skal være straffbare.

Kriteriet "utilbørlig" er en rettslig standard som ikke har et fast innhold. Slike generalklausuler vil utvikle seg over tid etter den alminnelige oppfatningen i samfunnet.⁶² Innholdet i standarden "utilbørlig" må dermed fastlegges av domsstolene. Det betyr imidlertid ikke at det er den enkelte dommers oppfatning som er avgjørende for spørsmålet om en fordel er utilbørlig. Det vil være oppfatningen i samfunnet i lys av de grunnleggende hensyn og verdier som ligger til grunn for bestemmelsen som er avgjørende. Dette innebærer at innholdet i "utilbørlighetskriteriet vil endres i takt med endringer i moralsynet i samfunnet.⁶³

2.7.2 Når er terskelen for "utilbørlig" nådd?

Vilkåret "utilbørlig" innebærer etter ordlyden at fordelene må være upassende eller uforsvarlig. Av rettspraksis og forarbeidene fremgår det at det må foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen kan få anvendelse.⁶⁴ Dette må nok oppfattes som at terskelen for å betrakte en ytelse

---

⁶⁰ Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 287-288.

⁶¹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 54.

⁶² Andenæs, Johs. ved Kjell V. Andersen *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene* 1. utg. Harstad 2008 s. 422.

⁶³ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 34.

⁶⁴ LA-2007-149713 , TOSLO-2005-134006 og Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

som ”utilbørlig” skal være høy. Dette støttes av straffelovrådets uttalelse om at det ikke er tilstrekkelig at forholdet er kritikkverdig og at det er en ganske sterk fordømmelse som ligger i uttrykket.⁶⁵ Det må være et *klart* klandreverdige forhold. Terskelen er derfor høyere enn bare klandreverdige.

Videre er det slik at handlinger som var straffbare etter strl. §§ 112, 113, 114, 405b eller markedsføringsloven § 6, skal kunne straffes etter strl. § 276a. Det er ikke hensikten at handlinger som var straffbare etter disse tidligere bestemmelser i straffeloven nå skal være straffrie.⁶⁶ Av dette slutes det at tidligere rettspraksis er relevant for vurderingen av vilkåret ”utilbørlig fordel”. Imidlertid gjelder dette først og fremst rettspraksis som konstaterer at fordelen ble rammet av de nevnte bestemmelser. Rettspraksis som avviser at fordelen rammes av disse bestemmelsene har ikke like stor verdi. Grensen for ”utilbørlig” er nødvendigvis ikke den samme.

Hensynene som skal ivaretas av straffebestemmelsen må brukes ved fastleggelsen av hva som er en ”utilbørlig” fordel.⁶⁷ Konkrete hensyn som her skal sikres er som nevnt blant annet saklighet i forvaltningen, tillit til at forvaltningen opptrer saklig, hensyn til arbeidsgiver og hensyn til fri konkurranse. Når et gode tildeles til noen i ”anledning, stilling, verv eller oppdrag” og på den måten krenker de hensyn som skal ivaretas så tilsier det at forholdet er klart klandreverdige, og dermed ”utilbørlig”. Dette må være utgangspunkt for utilbørlighetsvurderingen.⁶⁸

Imidlertid vil vurderingen av om et forhold er å anse som klart klandreverdige avgjøres av en totalvurdering av situasjonen der flere momenter tas i betraktning.⁶⁹ Disse momentene brukes for å få en indikasjon på om sentrale hensyn som skal ivaretas er krenket eller ikke krenket. Et eksempel kan være illustrerende. En dommer får overført penger til seg fra en av partene i en sak. Han avsier deretter en dom i favør av bestikkeren som motytelse for bestikkelsen. Det er ikke vanskelig å se at hensynet til saklighet og materielt riktig avgjørelse her står i fare for å bli krenket.

Straffeloven § 276a er ment å dekke mange forskjellige typetilfeller av korrupsjon. Det er nok derfor ikke mulig å behandle uttømmende alle momenter som vil være av betydning i ethvert

---

⁶⁵ NOU 2002: 22 s. 39.

⁶⁶ Innst.O.nr.1005 (2002-2003) punkt 5.

⁶⁷ NOU 2002: 22 s. 30.

⁶⁸ Thrapp-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001 s. 35-36.

⁶⁹ NOU 2002: 22 s. 38 og LA-2007-149713.

tilfelle. Jeg vil derfor i det følgende gå inn på noen slike momenter som vil kunne ha sentral betydning i mange saker der det er spørsmål om straff for korrupsjon.

2.7.3 Sentrale momenter i utilbørighetsvurderingen

Som utgangspunkt for enhver vurdering av utilbørighetskriteriet vil det kunne være naturlig å ta utgangspunkt i fordelens *økonomiske verdi*. Mindre verdifulle gaver og andre fordeler som det vil stride mot den alminnelige rettsbevissthet å kriminalisere, vil anses tilbørlige.⁷⁰ En annen årsak til at verdien er et naturlig utgangspunkt er etter min mening at en fordel med høy verdi gir sterk indikasjon på at den passive bestikker blir påvirket og derfor krenker hensynet til for eksempel saklighet i forvaltningen og konkurransen i markedet.

Hvor stor økonomisk verdi det må dreie seg om før en fordel kan anses utilbørlig er umulig å gi et generelt svar på da det er en konkret helhetsvurdering som er avgjørende. Imidlertid er det i forarbeidene uttalt at det må avgrenses mot bagatellmessige fordeler som blomsterbuketter og kalendere. Det fremgår videre at for eksempel i tilfeller der en advokat gir kontorpersonalet ved en domstol en eske konfekt eller en flaske vin til jul så er ikke det å anse som klart klanderverdig. Det samme vil også gjelde for den som gir bort eller mottar reklamegjenstander eller andre mindre verdifulle gaver.⁷¹ To plasmaskjerner til verdi av 30 000 kroner hver som ble overlevert til en administrerende direktør og en salgs- og markedssjef er i en dom blitt ansett ”utilbørlig”. I samme sak var en reise til VM i skiskyting til en verdi av 10 000 kroner også ”utilbørlig”.⁷² I dommen der det var spørsmål om straff på grunn av to reiser til eiendomssjefen ved Ullevål Universitetssykehus var vilkåret ”utilbørlig” oppfylt. Den ene reisen var en jakttur til Kiruna med en verdi på kroner 9 500 og den andre en golfturne til Malaga til en verdi av kroner 11 500. Her var det imidlertid uttalt at verdien på reisene ville blitt høyere for en privatperson som må betale reisen av netto inntekt og at den reelle verdien derfor var høyere.⁷³

Dersom en *fordel består av penger* kan det hevdes som utgangspunkt at det er et moment som taler sterkere for at forholdet er klart klanderverdig enn hvis fordelene er en annen gjenstand med tilsvarende verdi. Grunnen til det vil kunne være at det ikke er naturlig å gi gaver i form av penger for eksempel mellom en privatperson og en saksbehandler i forvaltningen. En flaske vin vil kunne

---

⁷⁰ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55

⁷¹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55 og NOU 2002: 22 s. 39.

⁷² TOSLO-2008-32091.

⁷³ TOSLO-2005-134006 ”Tiltalebeslutningens post I – kulepunkt 2 og 3 – grov korrupsjon. Begge forholdene gjelder A”.

være gitt i anledning fødselsdag eller lignende og vil lettere fremstå som en naturlig gest. En reise vil ofte innebære at den har et faglig formål. Overføring av penger derimot vil som regel ikke kunne forklares med noe slikt. Pengeoverføring relateres helst til betaling for et eller annet.⁷⁴

Av forarbeidene fremgår det at ”*formålet bak en ytelse vil stå sentralt i en utilbørighetsvurdering. Dersom det lar seg bevise at fordelene var ment å påvirke den passive bestikkers utøvelse av en stilling, et verv eller et oppdrag, vil den normalt være utilbørlig*”.⁷⁵ Dette er kjernen av det man ønsker å forhindre med korrupsjonsbestemmelsen, nemlig at bestikkeren går inn for å påvirke den passive part. Lykkes han med det vil det for tilfeller i forvaltningen tilsidesette hensynet til saklighet, i arbeidsforhold tilsidesettes arbeidsgivers interesser og i tillegg vil konkurransen i markedet kunne hemmes. På den annen side vil slike disposisjoner kunne ha mange andre formål. Det vil da bero på en konkret vurdering om formålet med ytelsen taler for eller mot at et forhold blir ansett klart klanderverdig.

Det følger imidlertid videre i neste setning av nettopp nevnte forarbeider at ”*Dette forutsetter likevel at den passive bestikker forstod dette, eller i det minste holdt det for overveiende sannsynlig, jf straffeloven §§ 40 første ledd og 42 første ledd*”.⁷⁶ Det fremstår noe uklart hva som menes med denne uttalelsen. Det kan spørres om dette er ment å gjelde spørsmål om straff for både den aktive og passive bestikker. Jeg vil anta dette er ment å gjelde spørsmålet om straff for den passive bestikker. Dersom det kan bevises at den aktive bestikker har til formål å oppnå gjenytelser bør det etter min forståelse, uavhengig av hvordan den passive part oppfatter situasjonen, være et sterkt moment for at det foreligger en ”utilbørlig fordel”, jf. forrige avsnitt. For spørsmål om straff for den passive part vil det være rimelig med krav om at han forstod eller i det minste holdt det for overveiende sannsynlig at formålet var å påvirke han for at det skal kunne tillegges som et moment som taler for utilbørighet.⁷⁷

Partenes stilling eller posisjon, og forholdet mellom dem vil kunne ha betydning for utilbørighetsvurderingen. Forarbeidene nevner et eksempel der en dommer mottar en gave fra en advokat kort tid etter dom i favør av advokatens klient. Dette vil være en disposisjon som kan trekke mot utilbørighet. En slik disposisjon vil ikke være spesielt tillitvekkende for omverdenen.

---

⁷⁴ Bjørn Stordrange – *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 2. utg. Oslo 2006 s. 107.

⁷⁵ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

⁷⁶ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

⁷⁷ Stoltenberg, Lars og Trond Eirik Schea ”Straffebudene mot korrupsjon – utilbørighetsvilkåret” *Tidsskrift for strafferett* Nr. 1/2007 s. 76-83 (s. 80).

Dersom gaven ytes rett før dom vil en antakelig befinne seg enda nærmere utilbørlighet. Hvis gaven har en foranledning som for eksempel at dommeren fyller 50 år vil dette ikke gjelde i samme grad.⁷⁸ Ansatte i serviceyrker vil ofte kunne motta relativt verdifulle gaver fra kunder, uten at dette kan sies å være utilbørlig.⁷⁹ Et eksempel kan være legen som mottar en stor påskjønnelse fra en pasient som han nettopp har berget livet til. Her må nok store fordeler godtas. Imidlertid vil en slik disposisjon kunne få utilbørlig preg dersom legen måtte velge mellom å berge en av flere pasienter. I dommen fra Oslo tingrett der det var spørsmål om straff for eiendomssjefen ved Ullevål Universitetssykehus ble det uttalt at det er klart klandreverdigg at personer i sentrale posisjoner tar i mot reiser som gir en så klar mulighet til påvirkning av senere beslutninger. Reisen til en verdi av 9 000-10 000 kroner innebærer derfor en ”utilbørlig fordel”.⁸⁰

Dersom mottakerens arbeids- eller oppdragsgiver har innsikt i eller uttrykkelig har akseptert fordeler som den passive part mottar er det et moment som taler for at slike disposisjoner er tilbørlige.⁸¹ I en dom som gjaldt spørsmål om en fordel til verdi av ca 113 000 var ”utilbørlig” ble det uttalt *graden av åpenhet* er et vesentlig moment i vurderingen.⁸² Dette har nok størst betydning innenfor det private.⁸³ Her er den legislative begrunnelse bak korrupsjonsbestemmelsen først og fremst hensynet til lojalitet overfor arbeids- eller oppdragsgiver og hensynet til den frie konkurranse i markedet. Et eksempel kan være illustrerende. En arbeidstaker inngår en avtale med en annen aktør mot at han mottar en fordel. Arbeidsgiver har full oversikt over forholdet. Dersom arbeidsgiver innser at dette vil være et betydelig tap for sin bedrift, for eksempel at det finnes billigere alternativ, vil han ganske sikkert reagere. Hvis han mener bedriften ikke taper på det kan han godta det. En kan ikke hevde at lojaliteten til arbeidsgiver er krenket om dette skjer med hans fulle innsikt. Hensynet til den frie konkurranse vil trolig heller ikke tilsesettes i stor grad dersom bedriften ikke taper på avtalen. Imidlertid er det litt bastant å hevde at dette gjelder generelt. Forhold som for eksempel at arbeidstaker har truet arbeidsgiver på livet dersom han ikke får motta fordel vil klart medføre at graden av åpenhet ikke kan tale for at en fordel er tilbørlig. Derimot vil hensynet til at omverdenen skal ha tillit til bedrifter og andre aktører i markedet tilsi at også disposisjoner som skjer i åpenhet i forhold til overordnede er ”utilbørlige”. I offentlig sektor er

---

⁷⁸ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

⁷⁹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

⁸⁰ TOSLO-2005-134006 ”Tiltalebeslutningens post I – kulepunkt 2 og 3 – grov korrupsjon. Begge forholdene gjelder A”.

⁸¹ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55, NOU 2002: 22 s. 39, TOSLO-2005-134006 ”Tiltalebeslutningens post I – kulepunkt 2 og 3 – grov korrupsjon. Begge forholdene gjelder A” og LA-2007-149713.

⁸² LA-2007-149713.

⁸³ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55 og NOU 2002: 22 s. 39.

tillitshensynet enda viktigere. Det taler derfor for at åpenhet i forhold til overordnede er et moment som i mindre grad tilsier at fordeler innenfor offentlig sektor er tilbørlige.

Hvis det følger av en *arbeids- eller oppdragsavtale, interne retningslinjer eller retningslinjer fra en bransjeorganisasjon* hvilke fordeler eller gaver som kan mottas vil det i utgangspunktet kunne tillegges stor vekt i utilbørlighetsvurderingen. Det må forventes at den som er bundet av slike reguleringer setter seg inn i slike forhold. Imidlertid kan ikke ethvert brudd på slike retningslinjer straffes etter strl. § 276a. Avgjørende er om forholdet kan anses klart klandreverdige.⁸⁴ Dersom slike retningslinjer er fulgt kan det anføres at det er et moment som trekker i retning av at fordeler ikke er utilbørlige. Den som følger retningslinjene må i utgangspunktet kunne stole på at disse er i tråd med straffebestemmelser.

Innenfor flere bransjer er det sedvanlig med tildeling av fordeler. Slike *sedvaner* må tillegges vekt i vurderingen av utilbørlighet. Imidlertid kan slike sedvaner innebære en form for 'ukultur' der "utilbørlige" fordeler er akseptert. Slike sedvaner står ikke i veien for å straffeforfølge slike disposisjoner. Avgjørende er om disposisjonen etter en helhetsvurdering kan anses klart klandreverdige.⁸⁵ I saken i LA-2007-149713 var det spørsmål om en fordel på ca 113 000 kroner var "utilbørlig". Her kom det frem at det var vanlig med en slik praksis der den som skaffer underleverandører legger til et påslag på 10-20% ved viderefakturering til oppdragsgiver. Det ble hevdet at det var anledning til å gjøre dette. Begrunnelsen for dette er at den som skaffer underleverandøren har risikoen for dens arbeider. Retten uttalte imidlertid at et minstekrav da må være at påslaget fremgår av fakturaen eller på annen måte. Praksisen ble blant annet derfor ikke vektlagt som moment mot at fordelene var "utilbørlige".

Det er ikke uvanlig at det blir tildelt fordeler i form av reiser. Momenter som faglig innhold på slike reiser og om reisene er tilpasset mottaker personlig er relevante. I dommen som gjaldt spørsmål om straff for eiendomssjefen ved Ullevål Universitetssykehus ble det vektlagt at jakt og golf var tiltaltes store fritidsinteresser og at reisene var tilpasset hans personlige ønsker. Reisene hadde preg av å være fordeler rettet mot han personlig og var dermed spesielt egnet til å påvirke han. Tiltalte satt i en sentral posisjon med stor makt og påvirkningskraft. Begge reisene var videre

---

⁸⁴ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55 og TOSLO-2005-134006 "Tiltalebeslutningens post I – kulepunkt 2 og 3 – grov korrupsjon. Begge forholdene gjelder A".

⁸⁵ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

av fritidsmessig karakter uten nytte for bedriften. Det ble også uttalt at faglig innhold på slike reiser er nødvendig for å kunne forsvare en slik tur.⁸⁶

Det er ikke uvanlig at det i noen land er offentlige tjenestemenn som nekter å gjøre jobben sin med mindre de mottar penger for det. Dette omtales som 'facilitation payments'. Ikke alle slike betalinger kan betraktes som utilbørlige. Et tilfelle kan være den som må betale for å få noe han har rettskrav på. Forarbeidene nevner som eksempel den som ser seg tvunget til å betale et mindre beløp til en utenlandsk offentlig tjenestemann for å få passet sitt tilbake eller for å få reise ut av landet.⁸⁷ Imidlertid må også disse tilfeller vurderes konkret.

Av forarbeidene går det frem at det generelt legges til grunn at terskelen for å anse noe "utilbørlig" i privat sektor er høyere enn innefor offentlig sektor.⁸⁸ I LA-2007-149713 ble det i utilbørlighetsvurderingen vektlagt at det firma som den passive bestikker var engasjert i var offentlig eid. En begrunnelse for dette er at de hensyn som skal beskyttes av straffebudet er sterkere innenfor offentlig sektor enn innenfor privat sektor.⁸⁹ Imidlertid må også offentlige ansatte kunne ta i mot invitasjoner til middager, konserter eller lignende som er betalt av andre enn arbeidsgiver der også andre ansatte fra andre virksomheter eller etater er invitert. Det stilles ikke krav om at slike arrangementer inneholder noe faglig.⁹⁰

Det kan også anføres at en middag med en saksbehandler betalt av en part i en forvaltningssak må kunne aksepteres. Det vil trekke mot at en slik ytelse er tilbørlig dersom fordelene kan begrunnes i hensynet til sakens opplysning. Imidlertid er en nok i faresonen dersom parten betaler en studiereise eller befaringsreise. Dersom det offentlige finner at slike befaringsreiser er nødvendige for sakens opplysning bør dette dekkes av det offentlige.⁹¹ Tillitshensynet tilsier nok at slike tilfeller er "utilbørlige". Blir det påspandert dyre middager eller lignende på turen er det nok fare for at folk flest oppfatter en for å bli påvirket i sine beslutningsprosesser.

---

⁸⁶ TOSLO-2005-134006 "Tiltalebeslutningens post I – kulepunkt 2 og 3 – grov korrupsjon. Begge forholdene gjelder A".

⁸⁷ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 56.

⁸⁸ NOU 2002: 22 s. 39 og Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 56.

⁸⁹ Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system 2*. utg. Oslo 2006 s. 109-110.

⁹⁰ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 56.

⁹¹ Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system 2*. utg. Oslo 2006 s. 111.

2.7.4 Må bestikkeren ha som motiv å oppnå en gjenytelse?

Den som overleverer en fordel har som regel en hensikt om å få noe tilbake. Det kan for eksempel være å få i stand en avtale eller innvilget en søknad. En problemstilling i den forbindelse er om det i strl. § 276a (1) må innfortolkes et vilkår om at den aktive bestikker må ha til hensikt å oppnå en gjenytelse for bestikkelsen.

Ordlyden i strl. § 276a uttaler ikke eksplisitt at det er krav om hensikt om å oppnå en gjenytelse verken for den passive eller den aktive bestikker. Dette trekker i retning av at et slikt vilkår ikke eksisterer. En naturlig forståelse av ”utilbørlig” åpner likevel for at et slikt vilkår kan innfortolkes i bestemmelsen. Det kan hevdes at en fordel ikke er ”utilbørlig” uten at det foreligger en slik hensikt.

Til støtte til for en slik tolkning kan det sies at det ligger i en bestikkelses natur at man ønsker å oppnå noe ved den. Det er sjelden noen foretar slike disposisjoner uten å ha til hensikt at noe skal oppnås. Når en i tillegg vet at det er den forbryterske vilje man ønsker å straffe, tas det til inntekt for at et slikt hensiktsvilkår bør innfortolkes. Det kan spørres om det er riktig å straffe den som ikke har baktanker om å oppnå noe og som ønsker å gi en gave til en person.

I straffelovrådets lovutkast i NOU 2002: 22 s. 42 følger det at den aktive bestikker måtte ha til hensikt ”å oppnå en ytelse for seg eller andre”. Dette vilkåret ble imidlertid i lovforslaget til departementet fjernet fra bestemmelsen.⁹² Forslaget fra departementet ble fulgt opp av justiskomiteen.⁹³

Ut fra straffelovrådets lovutkast er det nok i første rekke for den aktive bestikker det er aktuelt å ha et vilkår om hensikt om oppnå noe. Imidlertid kan det også være aktuelt for den passive bestikker. Med dette menes at det i så fall må kreves at den passive bestikker har innsikt i at formålet med bestikkelsen er at han skal yte noe tilbake.

I proposisjonen og i innstillingen fra justiskomiteen er det uttalt at forslaget fra straffelovrådet om at det må foreligge hensikt om å oppnå en ytelse for seg eller andre ikke anses nødvendig og at rene tilfeller av smøring derfor også omfattes av bestemmelsen. Som begrunnelse for dette standpunkt uttales det at et slikt krav om hensikt vil medføre tvil om det kan ilegges straff for en

---

⁹² Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 62.

utilbørlig fordel som er overlevert etter at en handling eller unnlatelse av en handling er foretatt av den passive part. Hvis motytelsen allerede er gitt av den passive part kan det bli problematisk å konstatere at den aktive part har til formål å oppnå denne ytelsen som allerede er mottatt. Slike etterfølgende bestikkelser anses etter departementets vurdering svært straffverdige. Bevis hensyn taler også for at etterfølgende bestikkelser rammes og et hensiktsvilkår derfor ikke bør kreves. Selv om en person utvilsomt har mottatt en fordel som er ”utilbørlig” er det vanskelig å bevise at det forut for en motytelse forelå et krav eller tilbud om en fordel.⁹⁴

Under vurderingen av alternativet ”tilbyr” i strl. § 276a (1) litra b er det i proposisjonen videre uttalt at ”tilbyr” får anvendelse når tilbudet fremsettes for at den passive mottaker ”skal opptre på en bestemt måte”. I tillegg rammes tilfeller der tilbudet om bestikkelse er en gjenytelse for en handling eller unnlatelse foretatt av den passive part. Videre fremgår det at det kan være vanskelig å knytte et tilbud om en utilbørlig fordel opp mot en bestemt gjenytelse i form av handling eller unnlatelse. Eksempelvis kan den aktive bestikker fremsette et tilbud om penger uten at det kommer klart frem om det forutsetter en gjenytelse fra den passives side. Dersom tilbudet gjelder en ”utilbørlig fordel”, og rettes til noen i anledning stilling, verv eller oppdrag vil også slike disposisjoner kunne medføre straff for den aktive part.⁹⁵ Uttalelsen tas til inntekt for at det ikke skal stilles vilkår om at formålet med en bestikkelse må være å oppnå noe tilbake.

Både i straffelovrådets utredning og i proposisjonen er formålet med en bestikkelse et sentralt moment i utilbørlighetsvurderingen.⁹⁶ I proposisjonen er det uttalt at i tilfeller der en kan bevise at formålet er ment å påvirke den passive bestikker i anledning stilling, verv eller oppdrag vil det normalt være utilbørlig.⁹⁷ Dette tas til inntekt for at det ikke er et vilkår om at formålet med bestikkelsen er å påvirke den passive part til å yte noe tilbake, men bare et moment i vurderingen av ”utilbørlig”. Imidlertid fremgår det i neste setning at ”dette forutsetter likevel at den passive bestikker forstod dette”.⁹⁸ Dette kan tolkes som at formålet bare er et moment i vurderingen av straff for den passive bestikker. Uttalelsen egner seg dermed til å gi ytterligere tvil om vilkårene ved spørsmål om straff for den aktive bestikker. Dersom departementet mener at formålet ikke er et moment for denne utilbørlighetsvurderingen kan det oppfattes som at det må stilles et vilkår om at den aktive part må ha motiv om å oppnå en gjenytelse. I straffelovrådets utredning er det uttalt i

---

⁹³ Innst.O.nr.105 (2002-2003) punkt 5.

⁹⁴ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 34 og Innst.O.nr.105 (2002-2003) punkt 5.

⁹⁵ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 57.

⁹⁶ NOU 2002: 22 s. 39 og Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

⁹⁷ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

forbindelse utilbørlighetsvurderingen for den passive bestikker at formålet med en bestikkelse er et moment.⁹⁹ Ved vurdering av straff for den aktive bestikker uttales det at denne vurdering er et speilbilde av vurderingen for den passive bestikker.¹⁰⁰ Det er noe usikkert hvordan dette skal tolkes da straffelovrådet har lagt opp til at det skal være et vilkår at den aktive bestikker må ha til formål å oppnå ytelser. Det kan tenkes at formålet er ment som et moment kun for spørsmålet om straff for den passive part.

I en lagmannsrettsdom ble spørsmålet om det ”*kan og må opereres med et krav om at den som bestikker gjør dette for å selv motta en fordel, motytelse eller annet gjengjeld.*”¹⁰¹ Det ble uttalt at det ikke kan innfortolkes et vilkår om at bestikkerens motiv må være å oppnå en form for motytelse. Dette begrunnes blant annet av de ovenfor kommenterte forarbeider.¹⁰² Denne dommen er imidlertid anket til Høyesterett for behandling.¹⁰³

Et annet moment er at straffebestemmelsen mot korrupsjon er inntatt i kapittel 26 i straffeloven som også regulerer straff for bedrageri og utroskap. For å kunne straffes for bedrageri og utroskap etter henholdsvis strl. §§ 270 (1) og 275 (1) må gjerningsmannen ha vinnings hensikt. Et vilkår om hensikt om å oppnå motytelse vil være en tilnærmet parallell til vinnings hensikt. Hensynet til konsekvens og sammenheng i rettssystemet kan derfor tilsi at motiv om gjenytelse må innfortolkes i strl. § 276a.

De legislative hensyn tilsier nok at det ikke bør stilles et krav om at hensikten er å oppnå en gjenytelse. Selv om en fordel ikke er ment å påvirke en beslutningstaker er det ikke umulig at den gjør det. Tilliten vil dessuten kunne svekkes uavhengig av om det forelå slik hensikt.

Europarådets konvensjon stiller kun krav til at bestikkelser som foretas for at mottaker skal handle eller unnlate å handle under utøvelse av sine funksjoner.¹⁰⁴ Dette kan nok tas til inntekt for at det bør stilles et krav om at det må foreligge et motiv om gjenytelse for at straff skal bli aktuelt. Imidlertid er dette kun minstekrav som stilles etter konvensjonen. Konvensjonen innehar ikke noe

---

⁹⁸ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

⁹⁹ NOU 2002: 22 s. 39.

¹⁰⁰ NOU 2002: 22 s. 40.

¹⁰¹ LH-2007-158006 ”Nærmere om korrupsjon i privat sektor”.

¹⁰² LH-2007-158006 ”Nærmere om korrupsjon i privat sektor”.

¹⁰³ HR-2008-1888-U.

¹⁰⁴ Criminal Law Convention on Corruption 27. January 1999 art. 2-11.

forbud mot at slike vilkår utelates. Det kreves kun at konvensjonens nevnte handlinger er straffbare.

Ut fra dette er min konklusjon at det ikke kan stilles vilkår om at bestikkerens motiv er å oppnå en gjenytelse.

3 KRAV TIL SUBJEKTIV SKYLD

Det følger av strl. § 40 (1) at skyldkravet for strl. § 276a er forsett. Det innebærer at skylden må omfatte hele det objektive gjerningsinnhold i § 276a og gjerningsmannen må ha vært klar over alle de forhold som gjorde handlingen straffbar.¹⁰⁵ Forsettet må for den passive parts del omfatte et av alternativene kreve, motta eller akseptere et tilbud og for den aktive bestikker gi eller tilby. Videre kreves det både for den aktive og passive bestikker forsett om at det er en ”utilbørlig fordel i anledning stilling, verv eller oppdrag”. Forsettet omfatter altså også sammenhengen mellom fordelen og stillingen.¹⁰⁶

De enkelte momenter i vurderingen av ”utilbørlig” er også omfattet. Gjerningsmannen må eksempelvis ha forsett i forhold til om det er åpenhet i forhold til oppdragsgiver og fordelens økonomiske verdi, jf strl. § 42 (1) og (4).¹⁰⁷ Dersom gjerningsmannen mottar en flaske Cognac, som han oppfatter som en ’vanlig’ type til en verdi av noen hundrelapper, omfatter ikke forsettet det at Cognacen er en meget spesiell type verdt 10 000 kroner. Dette er en villfarelse om faktum. I dommen som gjaldt spørsmål om korrupsjonsstraff for en tur til VM i skiskyting ble den ene av de tiltalte frifunnet på grunn av manglende skyld. Tiltalte ble forespeilet at turen skulle ha faglig innhold og at det ble lagt opp til omfattende relasjonsbygging og erfaringsutveksling. Imidlertid inneholdt ikke reisen det som var sagt på forhånd. Reisen hadde et minimalt faglig innhold. Dette var ikke de samme forutsetninger som tiltalte hadde akseptert å delta på og han hadde dermed ikke forsett om å motta en ”utilbørlig fordel”.¹⁰⁸

Dersom en reise til en verdi av 10 000 kroner eller en flaske Cognac verdt 10 000 kroner mottas og de øvrige forhold medfører at fordelen er ”utilbørlig” kan ikke mottaker som utgangspunkt høres med at han ikke skjønnte at fordelene til en verdi av 10 000 kroner var ”utilbørlig”. Dette er å betrakte som en rettsvillfarelse etter strl. § 57 og fører som hovedregel ikke til frifinnelse.¹⁰⁹

---

¹⁰⁵ Andenæs, Johs. ved Magnus Matningsdal og Georg F. Rieber-Mohn *Alminnelig strafferett* 5. utg. Oslo 2005 s. 221-222 og LA-2007-149713.

¹⁰⁶ Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 2. utg. Oslo 2006 s. 95.

¹⁰⁷ LA-2007-149713.

¹⁰⁸ TOSLO-2008-32091.

¹⁰⁹ Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 2. utg. Oslo 2006 s. 95.

4 FORHOLDET TIL LOVKRAVET ETTER EMK ART. 7 OG LEGALITETSPRINSIPPET

4.1 Innledning

Grunnloven § 96 og EMK art. 7 stiller krav til straffebestemmelers utforming. EMK art. 7 oppstiller et lovkrav som innebærer at straffelovgivningen skal være forutberegnelig. Dette betyr at borgere skal kunne forutse hvilke handlinger som er straffbare slik at de kan innrette sin adferd etter dette. Grunnloven § 96 inneholder også et slikt forutberegnelighetskrav. I tillegg inneholder denne bestemmelsen også et rettsikkerhetskrav som begrunnes i at individene skal beskyttes mot vilkårlighet fra domstolene. Gjennom demokratiet er det folket som skal bestemme hvilke handlinger som er straffbare, ikke domstolene.¹¹⁰ Kravene etter Grl. § 96 er også omtalt som det strafferettslige legalitetsprinsippet.

Grunnvilkåret, ”utilbørlig”, i strl. § 276a er et vagt begrep som kan innebære vanskeligheter med å avklare hvilke handlinger som faller innefor korrupsjonsbestemmelsen. Det kan også hevdes at vilkårets vaghet åpner for at domstolene har for store rom til å ilegge straff.

Spørsmålet om strl. § 276a er i tråd med de krav som stilles etter EMK art. 7 og Grl. § 96 ble drøftet på Det 38. nordiske Juristmøde i København 21.-23. august 2008.

4.2 EMK art. 7

Første spørsmål er om vilkåret ”utilbørlig” er i samsvar med forutberegnelighetskravet i EMK art. 7 (1).

Av art. 7 (1) følger det at ingen skal bli funnet skyldig i en straffbar handling på grunn av en handling eller unnlattelse som ikke utgjorde en straffbar handling etter nasjonal eller internasjonal rett på den tid da den ble begått.

Artikkel 7 bestemmer således, på samme måte som Grl. § 97, at straffebestemmelser ikke kan gis tilbakevirkende kraft. Imidlertid følger det av Den europeiske menneskerettighetsdomstolens,

---

¹¹⁰ Kippe, Harald og Seiersten, Asmund *Alminnelig strafferett* Oslo 2000 s. 44 og Andenæs, Johs. ved Magnus Matningsdal og Georg F. Rieber-Mohn *Alminnelig strafferett* 5. utg. Oslo 2005 s. 105.

heretter Domstolens, praksis at art. 7 også stiller krav til lovens presisjon.¹¹¹ I saken *Sunday Times mot Storbritannia* var det spørsmål om lovkravet i EMK art. 10 (2) var oppfylt. Her er det uttalt at loven må være tilgjengelig og formulert på en måte som gjør den presis og klar. Begrunnelsen for dette er at borgerne i en viss utstrekning skal kunne forutberegne sin stilling og tilpasse sin handlemåte etter dette. Det stilles ikke krav til at en med absolutt sikkerhet skal kunne forutse at enkelte handlinger vil ha straff til følge.¹¹² I *Kokkinakis mot Hellas* var klager som tilhørte Jehovas vitner domfelt for å påvirke andres tro med ulovlige midler. Han hevdet at straffebestemmelsen ikke oppfylte presisjonskravet i art. 7. Domstolen gav han ikke medhold. Det ble uttalt at art. 7 ikke er begrenset til å være et forbud mot tilbakevirkende lover til anklagedes ugunst. Bestemmelsen stiller også krav til presisjon i straffebud. Presisjonskravet er oppfylt dersom individene gjennom ordlyden i straffebudet og ved hjelp av tolkning fra rettspraksis kan finne ut hvilke handlinger eller unnlater av handlinger som kan gjøre han skyldig.¹¹³ Dette innebærer et nokså strengt lovkrav. Imidlertid kan manglende presisjon i straffebestemmelsen suppleres av avklarende rettspraksis.¹¹⁴

Ordlyden i vilkåret ”utilbørlig” gir i seg selv lite til vurderingen av om vilkåret er oppfylt.¹¹⁵ Dette kan tale for at kravet i EMK art. 7 ikke er oppfylt. Det blir av denne grunn svært vanskelig å forutsi hvilke handlinger som faller inn under bestemmelsen og hvilke som faller utenfor. Til dette kommer i tillegg at korrupsjon i privat og offentlig sektor er regulert i en og samme bestemmelse. Dette kan innebære at innholdet i vilkåret ”utilbørlig” vil bli vanskeligere å avklare.¹¹⁶ Det følger som nevnt av forarbeidene at det legges opp til at terskelen for ”utilbørlig” skal ligge høyere innenfor privat sektor enn innenfor offentlig sektor.¹¹⁷ Både innenfor privat og offentlig sektor vil det kunne lede til større usikkerhet om hvilke handlinger som omfattes av bestemmelsen. Videre får man da flere problemer. Hvordan skal tilfeller som berører bedrifter med likeartet virksomhet, men som er henholdsvis offentlig og privateid, bedømmes? Hva med bedrifter som er delvis eid av det offentlige?¹¹⁸ Til dette kommer at det for strl. § 276as vedkommende per dags ikke eksisterer noen Høyesterettsdommer som avklarer utilbørlighetsvilkåret.

---

¹¹¹ Strandbakken, Asbjørn ”Grunnloven § 96” *Jussens venner* 2004 s. 166-215 (s. 195).

¹¹² Søkenr. 6538/74, dom av 26. april 1979, avsnitt 49.

¹¹³ Søkenr. 14307/88, dom av 25. mai 1993, avsnitt 52.

¹¹⁴ Strandbakken, Asbjørn ”Grunnloven § 96” *Jussens venner* 2004 s. 166-215 (s. 196).

¹¹⁵ Dalseide, Nils *Koreferat til emnet: Besticning, mutbrott och korruption – var skall gränsen gå?* 2008 punkt 1.1.2.

¹¹⁶ Oldenstam, Robin ”Bestikkelse (mutor) og korruption – hvor skal grensen gå?” *Det 38. nordiske Juristmøde* København 2008 s. 427-433 (s. 431).

¹¹⁷ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 56.

¹¹⁸ Oldenstam, Robin ”Bestikkelse (mutor) og korruption – hvor skal grensen gå?” *Det 38. nordiske Juristmøde* København 2008 s. 427-433 (s. 431).

På den annen side ble det i dommen *S.W mot Storbritannia* uttalt at art. 7 ikke innebærer et forbud mot at kriminallovgivningen består av straffebud som får sitt innhold gradvis avklart gjennom tolkning i flere konkrete saker. Dette forutsetter imidlertid at den utvikling som skjer gjennom slik tolkning er innefor kjernen av den beskrivelse som følger av straffebudet og til en viss grad kan forutsees.¹¹⁹ Av dette sluttes det at rettspraksisen ikke må foreligge ved vedtakelsen av et straffebud. Det aksepteres at det legges opp til at rettspraksis skal avklare det nærmere innhold i bestemmelsen. Til dette kommer også at det i en uttalelse i forarbeidene følger at handlinger som gir grunnlag for straff etter strl. §§ 112, 113, 114 eller 405b, eller markedsføringsloven § 6 skal kunne straffes etter strl. § 276a. Av dette følger det at tidligere rettspraksis vil ha betydning for tolkningen av § 276a.¹²⁰

Som jeg ovenfor har poengtert er i tillegg forarbeidene til strl. § 276a nokså omfattende. Her gis det ganske klare føringer på hva som er straffbart og de er tilgjengelig for enhver.¹²¹ Videre vil vilkåret ”utilbørlig” oppfordre den som leser straffebudet til å være på vakt. Det vil fremstå uklart nøyaktig hvilke handlinger som kan anses å oppfylle vilkåret. Dette medfører at den som tror en handling befinner seg i grenseland lettere vil avstå fra handlinger eller undersøke det nærmere innhold. Handlinger som vil være på grensen til ”utilbørlig” vil dessuten ofte være kritikkverdige, jf. kravet om klart klanderverdig.¹²² Den som likevel velger å utføre slike handlinger har ikke en like beskyttelsesverdig interesse.

Hertil kommer også at språket ofte kommer til kort når det gjelder nøyaktighet i forhold til å angi presist den handling som ønskes rammet. Det kan derfor hevdes at det ikke er mulig å utforme straffebud uten å bruke slike skjønsmessige ord som for eksempel ”utilbørlig”. Dette innebærer derfor at det må foretas en avveining mellom hensynet til forutberegnelighet og hensynet til at straffverdige handlinger rammes.¹²³ Dette tilsier at skjønsmessige uttrykk tillates i en større utstrekning, også på korrupsjonsfeltet.

Videre vil det, uansett hvilke begreper som brukes i et straffebud, kunne oppstå tvilstilfeller som innebærer vanskelige avveininger. Tilfeller som befinner seg i ytterkant av ordlyden vil ofte bety

---

¹¹⁹ Søkenr. 20166/92, dom av 22. november 1995, avsnitt 36.

¹²⁰ Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

¹²¹ Strandbakken, Asbjørn ”Grunnloven § 96” *Jussens venner* 2004 s. 166-215 (s. 199).

¹²² Ot.prp.nr.78 (2002-2003) s. 55.

¹²³ Strandbakken, Asbjørn ”Grunnloven § 96” *Jussens venner* 2004 s. 166-215 (s. 197).

problemer for individet når det kommer til å forutberegne sin stilling. Dette er imidlertid sjelden problematisk i forhold til folkeretten og taler for at det må kreves mye før ”utilbørlig” anses å være i strid med EMK art. 7.¹²⁴

Dessuten vil som regel i alle fall den passive part kunne betraktes som en profesjonell part. Generelt stilles det større krav til kjennskap til lovgivning som berører den profesjonelle parts virksomhet. Dette ser en særlig på kjøpsrettens område. Det kreves generelt mindre av en forbruker enn for en selvstendig næringsdrivende hva angår rettigheter og plikter ved kjøp. Det samme må antakelig gjelde når det er spørsmål om korrupsjon. Det må nok for eksempel kreves at den som er ansatt i det offentlige eller innenfor det private har et bevisst forhold til korrupsjonsreglene. Dette tilsier at utilbørlighetskriteriet i samband med øvrige faktorer som forarbeider og rettspraksis oppfyller forutberegnelighetskravet.¹²⁵

Etter dette finner jeg at vilkåret ”utilbørlig” tilfredstiller lovkravet i EMK art. 7 og dermed er Norges forpliktelser etter denne bestemmelse oppfylt.

4.3 Grunnloven § 96

Grunnloven § 96 stiller krav til at straff ikke kan ilegges uten hjemmel i formell norsk lov. Som nevnt er det et krav til forutberegnelighet i bestemmelsen. Ved vurdering av om strl. § 276a oppfyller dette kravet vil stort sett de samme momenter som fikk anvendelse under drøftelsen av forutberegnelighetskravet etter EMK art. 7 gjøre seg gjeldende. Dermed er det sannsynlig at resultatet vil bli det samme. Av denne grunn finner jeg det lite hensiktsmessig å gå nærmere inn på en ny drøftelse om kravet til forutberegnelighet etter Grl. § 96 og legger da til grunn at strl. § 276a er i samsvar med dette kravet i Grl. § 96.

Grunnloven § 96 inneholder i tillegg et rettsikkerhetskrav som skal verne borgerne mot vilkårlighet fra domsstolenes side. Det er lovgivningen som skal trekke grensen for det straffbare, ikke dommerens personlige meninger og synspunkter. Bakgrunnen for dette kravet er maktfordelingsprinsippet som innebærer at folket, gjennom Stortinget, skal gi lover, og domstolene skal anvende dem.¹²⁶

---

¹²⁴ Dalseide, Nils *Koreferat til emnet: Besticning, mutbrott och korruption – var skall gränsen gå?* 2008 punkt 1.1.2.

¹²⁵ Dalseide, Nils *Koreferat til emnet: Besticning, mutbrott och korruption – var skall gränsen gå?* 2008 punkt 1.1.2.

¹²⁶ Andenæs, Johs. og Arne Fliflet *Statsforfatningen i Norge* 10. utg. Oslo 2006 s. 226 og 401-403.

Neste spørsmål er om vilkåret ”utilbørlig” i strl. § 276a er for ubestemt og vagt slik at det gir domstolene for store rom til å ilegge straff i forhold til rettssikkerhetskravet i Grl. § 96.

Problemstillingen kan illustreres med en skala. I den ene enden befinner det seg straffebud som ganske presist bestemmer hva som er straffbart. Et eksempel er strl. § 233 som bestemmer at den som forårsaker en annens død kan straffes. I den andre enden kan en tenke seg et fiktivt straffebud som bestemmer at ’skurkeaktige og forkastelige handlinger’ kan straffes. Det er liten tvil om at dommeren har små rom for å vurdere hva som omfattes av ordlyden etter strl. § 233. Så lenge ingen har tatt livet av noen er ikke straff aktuelt etter denne bestemmelsen. Det andre fiktive straffebudet byr imidlertid på problemer. Det vil gi dommeren et tilnærmet helt fritt skjønn til å avgjøre hva som omfattes av ordlyden, ’skurkeaktige og forkastelige handlinger’.¹²⁷ Straffeloven § 276a befinner seg etter mitt skjønn et sted i mellom disse to ytterpunkter.

Når vilkåret ”utilbørlig” benyttes i lovgivningen overlates en stor del av vurderingen om en handling er straffbar eller ikke til dommeren. Dette taler for at bestemmelsen er for vag og ubestemt slik at domstolene får for stor frihet til å ilegge straff.

Imidlertid har forarbeidene, som jeg har vært inne på ovenfor i punkt 2.7.2 og 2.7.3, listet opp mange momenter som er av betydning for vurderingen av om en handling kan anses ”utilbørlig”. Således er rammene for dommerens tolkning betydelig begrenset.

I tillegg er uttrykket ”utilbørlig” benyttet i flere andre straffebestemmelser. Eksempler på dette er strl. §§ 97, 224 og 350. Dette tas til inntekt for at ”utilbørlig” er et uttrykk som er alminnelig godtatt innenfor straffelovgivningen.

I Rt. 1958 s. 479 var det spørsmål om straff for ”utuktig skrift” etter den nå opphevede strl. § 211 nr. 1 litra b. For byretten var det anført at vilkåret ”utuktig” var for ubestemt i beskrivelsen av gjerningsinnholdet, og dermed i strid med Grl. § 96. Byretten avviste dette. Anførselen ble ikke opprettholdt i Høyesterett. Imidlertid ble det her likevel uttalt at en slik anførsel ikke ville føre frem.¹²⁸ Når Høyesterett kommer med en slik uttalelse tas det til inntekt for at Høyesterett vil strekke seg langt for å akseptere vage bestemmelser.

---

¹²⁷ Andenæs, Johs. ved Magnus Matningsdal og Georg F. Rieber-Mohn *Alminnelig strafferett* 5. utg. Oslo 2005 s. 123.

¹²⁸ Rt. 1958 s. 479 (s. 482).

I tillegg er det et faktum at det er nødvendig med vurderingsbaserte straffebud. Alternativet vil være at flere handlinger som er svært straffverdige ikke blir straffbare fordi en ikke klarer å lage tilstrekkelig dekkende straffebud. Lovgivers oppgave med å utarbeide straffebud som dekker flest mulig tilfeller vil bli svært vanskelig. Dessuten vil slike bestemmelser som tilsynelatende ser klare og enkle ut som regel også innbefatte tvilstilfeller som vil være vanskelig å tolke.

Etter dette er min konklusjon at vilkåret ”utilbørlig” i strl. § 276a oppfyller rettssikkerhetskravet i Grl. § 96.

4.4 Har straffeloven § 276a tilstrekkelig demokratisk forankring?

Et viktig argument for at ”utilbørlig” oppfyller lovkravet både etter EMK art. 7 og Grl. § 96 er, som jeg ovenfor har redegjort for, at forarbeidene på en omfattende måte legger føringer for tolkningen av vilkåret. I forlengelsen av dette kan det imidlertid stilles spørsmål ved den lovgivningsteknikken som her er anvendt. Forarbeidene kan tolkes dit hen at hovedårsaken til vedtakelsen av strl. § 276a er Norges forpliktelser etter Europarådskonvensjonen mot korrupsjon. I den forbindelse kan det hevdes at lovgiver først og fremst har hatt for øye å oppfylle denne konvensjonen. Det kan dermed synes som at ivaretagelse av konkrete samfunnsmessige behov i Norge ikke har vært det viktigste formålet med strl. § 276a. Forarbeidenes øvrige begrunnelse for korrupsjonsbestemmelsen kan derfor fremstå noe oppkonstruert. Det kan være betimelig at en i et land som Norge først ser behovet for en ny straffebestemmelse mot korrupsjon like etter ratifisering av en slik konvensjon. Hadde det ikke vært for konvensjonen ville en kanskje ventet med ny lovgivning om korrupsjon til arbeidet med den nye straffeloven.

Ved en tolkning av en rettslig standard vil lovens formål, som ofte fremkommer av forarbeider, vektlegges særlig. Dette ser en blant annet i to dommer som gjaldt spørsmål om hva som kunne betegnes som ”skip”.¹²⁹ Dersom disse hensynene som vektlegges ved tolkningen av en rettslig standard er konstruert først og fremst for det formål å oppfylle en konvensjon kan det hevdes at tolkningen ikke har den nødvendige demokratiske forankring. Det kan innebære at rettsikkerheten til borgere ikke er ivare tatt tilstrekkelig. De hensyn som vektlegges ved tolkningen vil dermed kunne være et resultat av en folkerettslig forpliktelse og ikke resultat av et konkret behov for Norges lovgivning uavhengig av konvensjonens krav.

---

¹²⁹ Rt. 1966 s. 916 (s. 916-917) og Rt. 1973 s. 433 (s. 434).

5 VURDERINGER

Straffeloven § 276a regulerer korrupsjon i både offentlig og privat sektor. Det kan hevdes at korrupsjon i privat og offentlig sektor bør skilles i to separate bestemmelser. Slik bestemmelsen fremstår nå kan ordlyden tolkes dit hen at terskelen for korrupsjon innenfor det private er sammenfallende med terskelen innefor det offentlige. Av forarbeidene er det uttalt at terskelen skal være høyere innenfor det offentlige. Poenget er at når ordlyden i § 276a ikke skiller mellom disse to åpner det for større usikkerhet og mindre forutberegnelighet for borgere.

Straffeloven § 276a er utformet på en slik måte at mange tilfeller rammes. Reiser til en verdi av ca 10 000 kroner har blitt ansett "utilbørlig".¹³⁰ I den forbindelse kan det spørres om straff i form av bøter eller fengsel er et nødvendig middel for alle slike tilfeller. Spesielt fengselsstraff er svært inngripende og det kan hevdes at det er å gå for langt. Dette vil gjelde særlig i privat sektor hvor begrunnelsen for straffebestemmelsen ikke er like sterk som i offentlig sektor. Straff vil helt klart ha en sterk preventiv effekt. Andre alternativer vil imidlertid også kunne ha bra preventiv effekt. Arbeidsgivere som oppdager at en arbeidstaker tar i mot eller gir bestikkelser kan i slike situasjoner gi advarsler, oppsigelser og eventuelt fremme krav om erstatning. Videre kan en utarbeide lover som gjelder i spesielle bransjer som angir hva som er korrupsjon innenfor den aktuelle sektor. Bedrifter som bryter slike regler kan motta advarsler, utelukkes fra bransjeorganisasjoner eller boikottes. Imidlertid tror jeg at straff for korrupsjon er nødvendig også innenfor privat sektor, spesielt for tilfeller som anses 'grovere', fordi andre alternativer sannsynligvis ikke vil være like effektive. Derimot er jeg tilbøyelig til å hevde at 'mildere tilfeller' ikke bør straffes, men at tiltak som ovenfor nevnt heller brukes.

Det kan rettes kritikk mot selve utformingen av strl. § 276a. Som jeg har vært inne på vil den for en del tilfeller medføre tvil om vilkåret er oppfylt. Et tiltak som kunne hjulpet noe er å innta et tillegg i bestemmelsen. Her kan de sentrale momenter for utilbørlighetsvurderingen angis i en liste som ikke er uttømmende. Det kunne vært presisert at ved vurderingen skal det blant annet tas hensyn til verdien av ytelsen, formålet med ytelsen og åpenhet i forhold til overordnet. Dette er gjort ved flere anledninger andre steder i lovgivningen. Eksempler på dette finner en i avtaleloven § 36 og strl. § 204. Dersom et slikt tillegg hadde vært inntatt i bestemmelsen vil den få større forutberegnelighet. Det vil bli enklere for den vanlige borger å få en indikasjon på hva som er straffbar korrupsjon. Disse momentene er riktignok presisert i forarbeidene. Imidlertid er det nok ikke spesielt enkelt for

en ikke-jurist å undersøke forarbeidene til bestemmelsen. Hadde det vært presisert i § 276a ville en rask lesing av bestemmelsen gitt en god indikasjon på hva som er korrupsjon. Imidlertid må ikke et slikt tillegg bli for omfattende slik at bestemmelsen blir for uoversiktlig og tunglest.

I spørsmålet om det foreligger et vilkår om at den aktive bestikker må ha et motiv om å oppnå en gjenytelse var min konklusjon ovenfor at det ikke kan innfortolkes et slikt vilkår. Etter min mening bør bestemmelsen heller ikke ha et slikt vilkår, i alle fall ikke innenfor offentlig sektor. Som jeg har vært inne på kan hensynene til at avgjørelser skal fattes upåvirket og at omverdenen skal ha tillit til at avgjørelser treffes upåvirket tilsidesettes uten at bestikker hadde til hensikt å oppnå noe. Korrupsjonsregelen er, som redegjort for tidligere, ikke like sterkt begrunnet innenfor privat sektor som i offentlig sektor. Det er i det private først og fremst konkurransehensynet som blir skadelidende ved avgjørelser som er påvirket av bestikkelser. Tillitshensynet er ikke like viktig. Det kan derfor hevdes at et vilkår om et gjenytelsesmotiv vil kunne være mer passende innenfor det private. Ved at terskelen for ”utilbørlig” her er høyere, og det i tillegg må konstateres en slik hensikt, vil det medføre at det må en del mer til for å straffe for korrupsjon i privat sektor. Dette vil gjenspeile at korrupsjonsbestemmelsen i privat sektor er noe svakere begrunnet.

6 REGISTER

6.1 Lovregister

Grunnloven (Grl.)	Kongeriget Norges Grundlov, given i Rigsforsamlingen paa Eidsvold den 17de Mai 1814.
Straffeloven (strl.)	Lov 22 mai. Nr. 10. 1902 Almindelig borgerlig Straffelov (Straffeloven).
Avtaleloven (avtl.)	Lov 31 mai. Nr. 4. 1918 Lov om avslutning av avtaler, om fuldmagt og om ugyldige viljeserklæringer.
Markedsføringsloven (mfl.)	Lov 16. juni. Nr. 47. 1972 Lov om kontroll med markedsføring og avtalevilkår (markedsføringsloven).
Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK)	Den europeiske menneskerettskonvensjon med protokoller 4. november 1950

6.2 Forarbeider

NOU 2002: 22. En alminnelig straffebestemmelse mot korrupsjon.

Ot.prp.nr.78 (2002-2003). Om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)

Innst. O.nr.105 (2002-2003). Innstilling fra justiskomiteen om lov om endringer i straffeloven mv. (straffebud mot korrupsjon)

6.3 Domsregister

Høyesterett:

Rt. 2001 s. 227

Rt. 1966 s. 916

Rt. 1973 s. 433

Rt. 1958 s. 479

HR-2008-1888-U

Underrettspraksis:

LB-2008-28434

LA-2007-149713

LH-2007-158006

LB-2007-177805

TOSLO-2005-134006

TOSLO-2008-32091

Upubliserte avgjørelser:

TRANA-2007-31824

Rettspraksis fra Den europeiske menneskerettsdomstol:

Sunday Times mot Storbritannia, søkenr. 6538/74, dom av 26. april 1979

Kokkinakis mot Hellas, søkenr. 14307/88, dom av 25. mai 1993

S.W mot Storbritannia, søkenr. 20166/92, dom av 22. november 1995

6.4 Konvensjoner

Criminal Law Convention on Corruption 27. January 1999

6.5 Litteraturliste

Monografier:

Stordrange, Bjørn *Forbrytelser mot vårt økonomiske system* 2. utg. Oslo 2006

Andenæs, Johs. ved Kjell V. Andorsen *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene* 1. utg. Harstad 2008

Andenæs, Johs. ved Magnus Matningsdal og Georg F. Rieber-Mohn *Alminnelig strafferett* 5. utg. Oslo 2005

Thrap-Meyer, Robin *Korrupsjon og straffelov* Oslo 2001

Hov, Jo *Avtaleslutning og ugylldighet* 3. utg. Oslo 2002

Kippe, Harald og Asmund Seiersten *Alminnelig strafferett* 1. utg. Oslo 2000

Eckhoff, Torstein ved Jan E. Helgesen *Rettskildelære* 5. utg. Oslo 2000

Nygaard, Nils *Rettsgrunnlag og standpunkt* 2. utg. Bergen 2004

Eckhoff, Torstein og Eivind Smith *Forvaltningsrett* 7. utg. Oslo 2003

Andenæs, Johs. og Arne Fliflet *Statsforfatningen i Norge* 10. utg. Oslo 2006

Stoltenberg, Lars og Trond Eirik Schea "Straffebudene mot korrupsjon – utilbørighetsvilkåret"

Tidsskrift for strafferett Nr. 1/2007 s. 76-83

Strandbakken, Asbjørn "Grunnloven § 96" *Jussens venner* 2004 s. 166-215

Diverse rapporter og utredninger:

Dalseide, Nils *Koreferat til emnet: Besticning, mutbrott och korrupsion – var skall gränsen gå?*
2008

Oldenstam, Robin "Bestikkelse (mutor) og korrupsion – hvor skal gränsen gå?" *Det 38. nordiske Juristmøde* København 2008 s. 427-433

Internett:

<http://www.nrk.no/nyheter/1.6233775> sist lest 14. oktober 2008

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostlandssendingen/1.4814565> sist lest 14. oktober 2008

<http://www.nrk.no/nyheter/distrikt/ostlandssendingen/1.4818647> sist lest 26. november 2008

<http://www.nettavisen.no/sport/fotball/article670781.ece> sist lest 26. november

<http://arkiv.nettavisen.no/Nyhet/174584/To+lag+tilbake+i+Serie+A.html> sist lest 26. november
2008

<http://no.wikipedia.org/wiki/Calciopoli> sist lest 26. november.

<http://arkiv.nettavisen.no/Nyhet/171109/-+Norge+er+mer+korrupt.html> sist lest 26. november
2008.